

39705

TÜRKİYE 'DE SU KAYNAKLARI YÖNETİMİNDE
YENİ BİR YÖNETİM YAPISI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Çevre Müh. Ayla DEMİR

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 24 Ocak 1994

Tezin Savunulduğu Tarih : 11 Şubat 1994

Tez Danışmanı : Prof. Dr. İ. Ethem GÖNENÇ

Diğer Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Derin ORHON

Prof. Dr. Veysel EROĞLU

ŞUBAT 1994
T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ÖNSÖZ

Türkiye' de su kaynaklarının yönetimi son yıllarda büyük önem kazanmıştır.

Bu tez, içmesuyu kaynaklarının yönetiminde, çeşitli ülkelerin su kaynakları yönetim politikalarından yola çıkarak, Türkiye için yeni bir yönetim modelinin geliştirilmesini hedeflemektedir.

Bu çalışma boyunca, yararlanabileceğim kaynakların temininde ve çalışma boyunca bana yol gösteren ve değerli zamanını ayıran değerli hocam, sayın Prof. Dr. İ. Ethem Gönenç' e ve kaynak temininde yardımcı olan sayın Dr. Selmin Burak' a teşekkür ederim.

Öğrenim hayatım boyunca bana her konuda destek olan aileme ayrıca teşekkür ederim .

Ayla DEMİR

Çevre Mühendisi

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
BÖLÜM 1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amaç ve Kapsamı	1
1.2. Çalışmanın Anlam ve Önemi	1
BÖLÜM 2. TÜRKİYE ' DE YASAL VE İDARİ YAPI	3
2.1. İlgili Kurumlar ve Kanunlar	3
BÖLÜM 3. ULUSLARARASI UYGULAMALAR	
3.1. Ülkelerin Yasal ve İdari Yapıları	
3.1.1. Almanya	10
3.1.1.1. Yasal Yapı	10
3.1.1.2. İdari Yapı	10
3.1.2. Amerika Birleşik Devletleri	11
3.1.2.1. Yasal Yapı	11
3.1.2.2. İdari Yapı	11
3.1.3. Finlandiya	13
3.1.3.1. Yasal Yapı	13
3.1.3.2. İdari Yapı	13
3.1.4. Fransa	16
3.1.4.1. Yasal Yapı	16
3.1.4.2. İdari Yapı	16
3.1.5. İngiltere	21
3.1.5.1. Yasal Yapı	21
3.1.5.2. İdari Yapı	21
3.1.6. İsveç	25
3.1.6.1. Yasal Yapı	25
3.1.6.2. İdari Yapı	25

3.1.7. İtalya	27
3.1.7.1. Yasal Yapı	27
3.1.7.2. İdari Yapı	27
3.1.8. Yunanistan	31
3.1.8.1. Yasal Yapı	31
3.1.8.2. İdari Yapı	31
3.2. Koruma Stratejileri	34
3.2.1. Almanya	34
3.2.2. Kanada	34
BÖLÜM 4. YENİ BİR YÖNETİM YAKLAŞIMI	35
4.1. Türkiye 'deki Yasal ve İdari Yapının Değerlendirilmesi	35
4.2. Yeni Bir Yönetimin Gerekçesi	38
4.3. Havza Yönetimi 'nin Tanıtılması	39
4.3.1. Havza Yönetimi Genel Kurulu	39
4.3.2. Havza Yönetim Kurumu	41
4.3.3. Kuruluş ve İşleyiş Düzeni	44
4.4. Havza Yönetimi 'nin Mevcut Yapı ile Girişimi	45
4.4.1. Yatırım Açısından Etkileşim	45
4.4.2. İşletme Açısından Etkileşim	47
4.4.3. Kontrol ve Denetim Açısından Etkileşim	48
4.4.4. Araştırma - Geliştirme Açısından Etkileşim	50
4.4.5. Yargı Açısından Etkileşim	51
4.4.6. Yaptırım Açısından Etkileşim	51

BÖLÜM 5. SONUÇ VE ÖNERİLER	53
KAYNAKLAR	55
EK A	57
EK B	65
ÖZGEÇMİŞ	68

ŞEKİLLER LİSTESİ

BÖLÜM 3.

Şekil 3.1. Finlandiya' da Su Kaynakları Yönetimi Organizasyon Şeması	15
Şekil 3.2. Fransa' da Kirlenen Öder Prensibi	18
Şekil 3.3. Fransa' da Su Kaynakları Yönetimi Organizasyon Şeması	20
Şekil 3.4. İngiltere' de Su Kaynakları Yönetimi Organizasyon Şeması	24
Şekil 3.5. İsveç' de Su Kaynakları Yönetimi Organizasyon Şeması	26
Şekil 3.6. İtalya' da Su Kaynakları Yönetimi Organizasyon Şeması	30
Şekil 3.7. Yunanistan' da Su Kaynakları Yönetimi Organizasyon Şeması	33

BÖLÜM 4.

Şekil 4.1. Havza Yönetimi Genel Kurulu ve Havza Yönetim Kurumu Organizasyon Şeması	52
---	----

ÖZET

Bu çalışmada, içmesuyu kaynaklarının yönetimi incelenmiştir.

Bu amaçla öncelikle Türkiye' de uygulanmakta olan ilgili kanunlar ve yetkili kurumlar ele alınmıştır. Daha sonra çeşitli ülkelerin yasal ve idari yapılarına yer verilmiştir. Ayrıca bu ülkelerin su kaynaklarını koruma stratejileri ortaya konmuştur.

Bu temel bilgilerin yardımıyla içmesuyu kaynaklarının yönetiminde Türkiye' de uygulanmakta olan kanunlar ve yönetimlerin yetersiz kaldığı ve yeni bir yönetim anlayışı ile yeni bir yapılanma yoluna gidilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Diğer ülkelerin uygulamalarından yola çıkılarak Türkiye için yeni bir idari yapı tanımlanmıştır.

Buna göre, Çevre Bakanlığı' na bağlı ,mali ve idari özerkliğe sahip " Havza Yönetimi Genel Kurulu " ve " Havza Yönetim Kurumu " adı altında yeni bir idari yapının oluşturulması önerilmektedir. Bu idari yapının esasını havza bazında yönetim anlayışı oluşturmaktadır. Türkiye ' de içme ve kullanma suyu temininde önem taşıyan su kaynakları gözönüne alınarak ülke genelinde her bir havzada aynı yönetim yapısının oluşturulması önerilmektedir. Havza yönetiminde havzayı kullanan tüm tarafların kararlara katılımı ve temsili esas alınmıştır .

Sonuç olarak planlanan idari yapının hukuksal ve kurumsal olarak incelenmesi hedeflenmiştir.

SUMMARY

THE NEW ADMINISTRATIVE STRUCTURE ON WATER RESOURCES MANAGEMENT IN TURKEY

Water resources management have become very important in recent years.

In this study, the administrative and legal management of the water resources in Turkey and in some European countries are reviewed. The new water management approach for Turkey are suggested.

In this framework, at first, Turkey' s existing legal and administrative structure are observed. Measures to prevent water pollution have been incorporated in numerous laws, regulations and directives. In relation to the water management, authorised bodies and national laws, regulations and directives are examined in Chapter 2.

The relationship between authorised bodies and national laws, regulations and directives are given below :

- The Ministry of Agriculture and Village Work
 - Village Act
 - Waterborne Animal Life Act
 - Agriculture Reform Act in Irrigational Area
 - Village Drinking Water Act
- The Ministry of Interior Works
 - Village Act
 - Water Act
- The Ministry of Justice
 - Village Act
 - Harbours Act
- The Ministry of Health
 - Water Act
 - Sanitation Act
- The Ministry of Forest
 - Forest Act
- The Ministry of Environment
 - Environment Act
 - Water Pollution Control Regulation

- The Ministry of Public Works
 - Settlement Act
 - Ground Water Act
 - Illegal Settlement Act
 - Bosphorus Act
 - Coast Act
- The Ministry of Natural Resources and Energy
 - Mine Act

The latest law on the protection of the environment is Environment Act which is passed in 1983. In accordance with this act, Water Pollution Control Regulation is drawn up in 1988.

Water Pollution Control Regulation was designed to gather the diverse aspects of water pollution in a multi purpose form. However there is an ambiguity in the application of this regulations.

Mentioned above bodies have been authorised to legislate on the environment and these bodies have prevented the implementation of a centralised bodies. Each bodies have concerned themselves only with those aspects relating to the enforcement of their own regulations.

There is an interference between these bodies on the implementation of the mentioned above regulations and directives.

This has lead Turkey to create a new water management approach to prevent water resources from pollution .

In this framework, so called " General Council of Basin Management " and " Basin Management Administration " which are under Ministry of Environment are suggested to protect the water resources. These bodies' responsibilities are defined in Chapter 4.

The new water management authority for Turkey is shown schematically in figure 1:

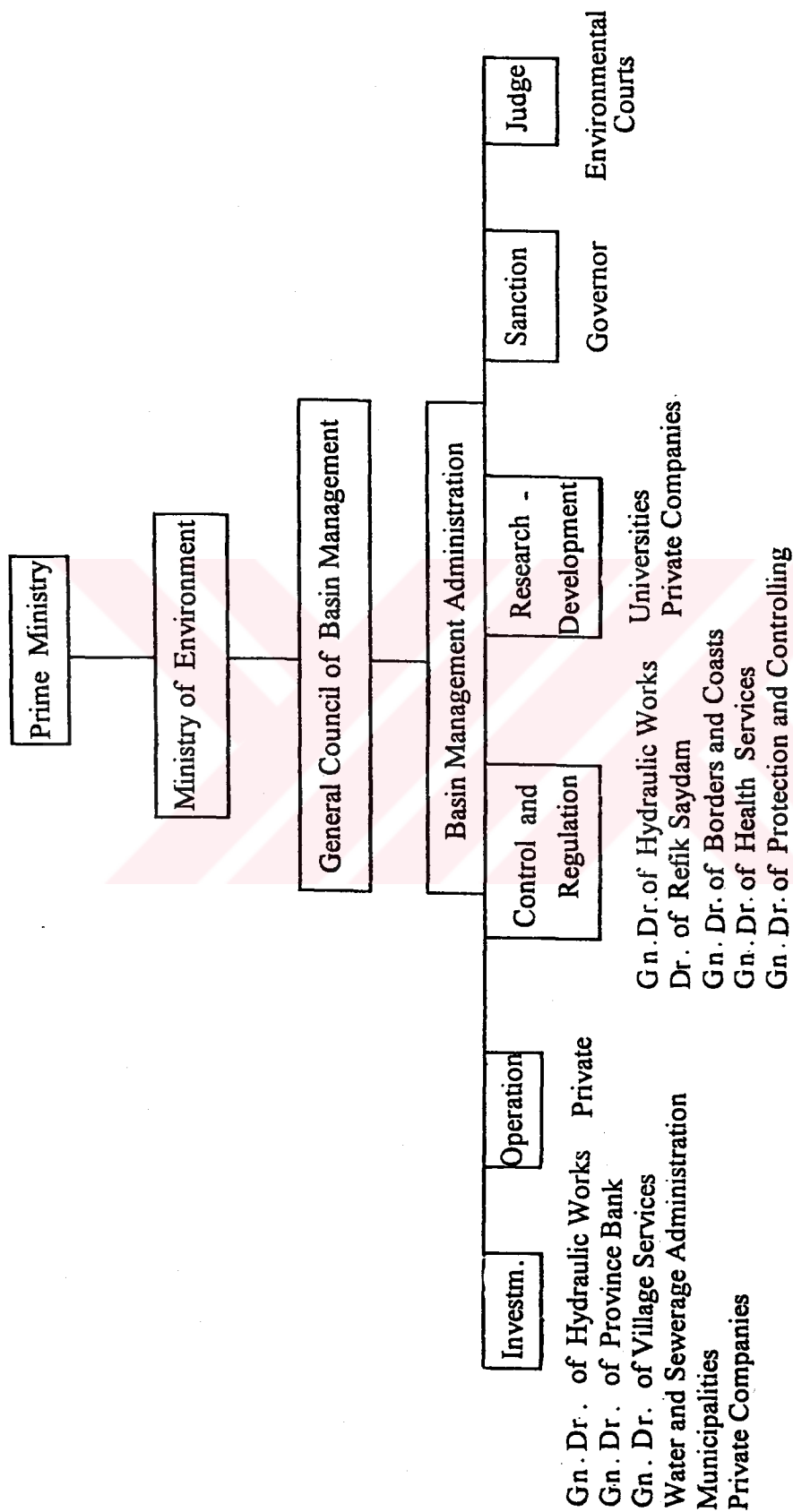

Figure 1.: Basin Management Organization

General Council of Basin Management consists of the members of the water consumers who lives in the basin and the institutions which have to carry out water services .

This body have to make management policy on the water resources by defining beneficial uses alternatives, targets and priorities .

At the same time short and long term studies which are made by Basin Management Administration , and budget which is to execute these plans are examined and approved by General Council of Basin Management .

General Council of Basin Management proposes to Government by means of The Ministry of Environment to invest the related ministries for approved plans .

Financial sources which are to be distributed to related institutions are defined by the same authority.

General Council of Basin Management constitutes the entrusting which is made by the Basin Management Administration .

The same authority chooses its chairman and 8 members who will attend to Basin Management Administration .

Basin Management Administration is defined as an autonomus body. It is charged to make short, medium and long term plans to prevent and to make use of water resources . After these plans are approved by the General Council of Basin Management , this body should carry out these plans .

All the polluting sources, wastewater treatment facilities and drinking water facilities are controlled by Basin Management Administration . This body establishes water quality monitoring and measuring system in all the water resources and polluting sources .

Basin Management Administration set the water charges and wastewater charges and collect them . For all the investment and operational facilities, Basin Management Administration and Treasury approve and supervise the international credit agreement together .

The licences which is to make use of surface resources and ground water resources are organized by the same authority .

Basin Management Administration should carry out these works :

- Investment
- Operation
- Control and Regulation
- Research and Development

- Sanction
- Judgement

Investment task is to be carried out by the mentioned below bodies :

- General Directorate of Hydraulic Works,
- General Directorate of Province Bank,
- General Directorate of Village Services ,
- Municipalities ,
- Water and Sewerage Administration.

These bodies have to use their financial sources under the supervision of Basin Management Administration .

Within this structure, all the water and wastewater services are privatised as it has occurred in French and England.

The task of monitoring, measuring and controlling of the water resources quality are given to the following institutions :

- General Directorate of Hydraulic Works ,
- Directorate of Refik Saydam Health Services ,
- General Directorate of Health Services ,
- General Directorate of Borders and Coasts ,
- General Directorate of Protection and Controlling .

In the basin management structure, it is important to create the new water resources , to define existing water resources' beneficial uses alternatives and to protect the water resources from pollution .

Universities and private companies are charged to study on research and development plans.

The financial sources which is required to carry out the mentioned above activities are distributed from Basin Management Administration budget .

Sanction task is given to the Governor .

The formation of the Environmental Courts are suggested.

BÖLÜM 1. GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Amaç ve Kapsamı

Su kaynaklarının korunması, geliştirilmesi ve kontrol edilmesi son yıllarda büyük önem kazanmıştır.

Türkiye içme ve kullanma suyu temininde yeterli su kaynaklarına sahip olmasına karşın, son 30 yılda endüstrileşmenin beraberinde getirdiği sorunların kısılcacında kalmıştır. Bu sorunların başında, endüstri kuruluşlarının sebep olduğu kirlenme olayları ve nüfusun bu bölgelerde yoğunlaşması gelmektedir. Bu sorunlar, su kaynaklarından çeşitli yararlı kullanım amaçları için faydalanmayı sınırlamaktadır. Bu bakımdan su kaynaklarının yönetimi büyük önem taşımaktadır.

Birçok ülkenin karşı karşıya olduğu bu sorunlar, su kaynaklarının kalite ve miktarının yönetilmesinde yasal ve idari kurumların gelişmesini sağlamıştır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de su kaynaklarının korunması, geliştirilmesi ve kontrol edilmesini sağlayacak yeni bir yönetim modelini geliştirmektir. Bu amaçla öncelikle Türkiye'de uygulanmakta olan kanunlar ve yetkili kurumlar incelenerek, bu yapıdaki, uygulamayı olanaksız hale getiren kurumlararası girişim ve çelişkiler ortaya konmuştur. Daha sonra, uluslararası uygulamaların ışığı altında su kaynaklarının yönetimi havza bazında ele alınmıştır. Her bir havza için, havzanın kendi su kaynaklarının yönetiminden sorumlu olan "Havza Yönetim Kurumu" adında yeni bir organizasyon tanımlanmıştır. Bu kurumun, mevcut yasal ve idari yapıyla etkileşimi de ayrıca değerlendirilmiştir.

1.2. Çalışmanın Anlam ve Önemi

Türkiye'de su kaynakları yönetiminde mevcut kanunların uygulanmasında, kurumlararası yetki ve sorumluluk karmaşasına rastlanılmaktadır. Bu sorunların aşılmasında, yeni kanunlar ve aynı yapı içerisinde yeni kurumlar etkili olamamaktadır.

Bu alışma, Türkiye' de su kaynaklarının korunması, geliştirilmesi ve kontrol edilmesini sağlayacak yeni bir yönetim modelini önermektedir. Bu model geliştirilirken, çeşitli ülkelerde yürürlükte olan kanunlar ve bu kanunların uygulanmasında yetkili olan kurumsal yapı incelenmiştir.

Türkiye' de su kaynakları yönetimine yeni bir kurumsal yapı öneren bu çalışma, acil çözüm bekleyen su kaynakları yönetimi sorununa bir çözüm getirmeyi hedeflemektedir.

BÖLÜM 2. TÜRKİYE 'DE YASAL VE İDARİ YAPI

Bu bölümde Türkiye' de su kaynakları yönetimi ile ilgili mevzuat ve bu mevzuatın uygulanmasında yetki sahibi olan kurum ve kuruluşlar incelenmiştir.

Türkiye' de çevre korunması konusunda uzun yıllardan beri çalışmalar yapılmaktadır. Türkiye' de çevre korunması konusundaki mevzuatı aşağıdaki şekilde gruplamak mümkündür:

- Anayasal hak ve sorumluluklardan kaynaklanan Çevre Kanunu ile kanunun ilgili maddeleri uyarınca hazırlanmış yönetmelik ve yönergeler (Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği, Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği v.b.)
- Çevre konusunda yatırım ve işletme yapan kurum ve kuruluşlara ait kanun ve yönetmeliklerin çeşitli maddeleri (Köy Kanunu, Limanlar Kanunu, İskan Kanunu, Gecekondu Kanunu v.b.)
- Çevre kaynaklarının kullanımı konusundaki kanun ve yönetmelikler (Su Ürünleri Kanunu, Sular Hakkında Kanun, Orman Kanunu, Boğaziçi Kanunu, Kıyı Kanunu v.b.)
- Halk sağlığı ile ilgili kanun ve yönetmelikler (Umumi Hıfzısıhha Kanunu, Kaynak Suları Yönetmeliği v.b.)

Türkiye' de su kaynaklarının yönetimi ile ilgili görev ve yetkiler, yukarıda belirtilen kanun ve yönetmeliklerle çeşitli kamu kurumlarına dağıtılmış bulunmaktadır.

2.1. Yetkili Kurumlar , İlgili Kanunlar ve Yönetmelikler [1]

2.1.1. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı

7 / 08 / 1991 tarih ve 441 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı' nın kuruluş amacı, kalkınma plan ve doğrultusunda köylerin

kalkındırılmasını, tarım ve hayvancılığın geliştirilmesini sağlamak, görev alanına giren alt yapı tesisleri ile tarımsal, sosyal ve ekonomik kamu hizmetlerini yürütmektir.

17 / 04 / 1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanunu ile köye su getirme ve uzaklaştırma işlerine ait kanun hükümleri, bu bakanlığa bağlı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilmektedir.

04 / 04 / 1971 tarih ve 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu' nda su ürünleri üretimini bir düzene bağlamak için ruhsat teskeresi, üretim yerlerinin sınıflandırılması, yeni yerlerin tesbiti, baraj ve suni göllerde alınacak tedbirler gibi konulara değinilmiştir. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, bilgi ve belge vermek, etüt ve araştırma yapmak, teftiş ve kontrol yapmakla yetkilidir.

01 / 12 / 1984 tarih ve 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu, sulama alanları ile Bakanlar Kurulu' nca gerekli görülen alanlarda, toprağın verimli şekilde işletilmesini, korunmasını, değerlendirilmesini, topraksız çiftçilere toprak dağıtılmasını, bölünmüş toprakların kamulaştırılmasını, yeni yerleşim yerlerinin korunmasını, tarım arazilerinin düzenlenmesini amaçlar.

16 / 05 / 1960 tarih ve 7478 sayılı Köy İçme Suları Hakkında Kanun, köylerin içme ve kullanma suyu ihtiyacının DSİ Genel Müdürlüğü tarafından temin edilmesi amacıyla düzenlenmiştir. DSİ ' ye, tesis kurma ve tesislerin bakım ve işletmesini yapma yetkisi verilmiştir. Ancak bu görev 16 / 07 / 1964 tarih ve 6 / 3349 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı' na devredilmiştir.

2.1.2. İç İşleri Bakanlığı

17 / 04 / 1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanunu' nun hükümlerini yerine getirmekle yükümlüdür.

10 / 05 /1926 tarih ve 831 sayılı Sular Hakkında Kanun, şehir, kasaba ve köylerde kamu ihtiyacına cevap verecek içme ve kullanma sularının temini ve idaresinin tesbiti amacı ile düzenlenmiştir. Kaynağı belediye sınırı dışında bulunan suların uygun halde bulundurulması ve idaresi, belediye sınırlarına bağlı olmaksızın kaynağa kadar belediyeye aittir. Bu kanunun uygulanmasında yetkili kurumlardan biri de İç İşleri Bakanlığı' dır.

2.1.3. Adalet Bakanlığı

17 / 04 / 1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanunu' nun hükümlerini yerine getirmekle yükümlüdür.

20 / 04 / 1925 tarih ve 618 sayılı Limanlar Kanunu, limanların idaresi, iyi şartlarda tutulması ile ilgilidir. Bu Bakanlık, kanun hükümlerini yerine getirmekle yükümlüdür.

2.1.4. Sağlık Bakanlığı

10 / 05 / 1926 tarih ve 831 sayılı Sular Hakkında Kanun' un uygulanmasında yetki sahibidir.

6 / 05 / 1930 tarih ve 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu' nun amacı, ülkenin sağlık şartlarını düzenlemek, halkın sağlığına zarar veren hastalıklarla mücadele etmek ve gelecek kuşakların sağlıklı olarak yetişmesini sağlamaktır. Bu kanun içme ve kullanma suyu temini, su kaynaklarından ne şekilde yararlanılacağı ve ıslahı ile ilgilidir. Bu kanunun uygulanmasında Sağlık Bakanlığı yetki sahibidir.

Bu kanunun uygulanması amacı ile 17 / 06 / 1974 tarih ve 14918 sayılı Resmi Gazete' de Kaynak Suları Yönetmeliği yayınlanmıştır. Bu yönetmelik kaynak sularının nitelikleri, suyun kaptaj, isale, depo yerlerinin sağlıklı olmaları için gerekli teknik koşullara ve kaptaj koruma bölgesi ile ilgili yasaklara değinmektedir. Kaynak sularına ruhsat alma, cezai hükümler ve ruhsatın geri alınması durumlarına açıklık getirmektedir.

2.1.5. Orman Bakanlığı

08 / 09 / 1956 tarih ve 6831 sayılı Orman Kanunu, doğal olarak veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaç topluluklarının, orman rejimine alınması amacı ile düzenlenmiştir. Ayrıca, orman alanlarındaki her türlü su kaynağının korunması ve tanzimi ile ilgili olan maddeler de yer almaktadır. Devlet ormanları için gerekli olan her türlü tedbiri almakta ve idarede Orman Bakanlığı yetkilidir.

2.1.6. Çevre Bakanlığı

11 / 08 / 1983 tarih ve 2872 sayılı Çevre Kanunu' nun amacı, çevrenin korunması, kırsal ve kentsel alanlarda arazinin ve doğal kaynakların en uygun şekilde kullanılması

ve korunması, su, toprak ve hava kirlenmesinin önlenmesi, doğal hayatın ve tarihsel zenginliklerin korunarak bugünkü ve gelecek kuşakların yaşam düzeyinin güvence altına alınması için yapılacak düzenlemeleri ve önlemleri, ekonomik ve sosyal kalkınma hedefleri ile uyumlu olarak hukuki ve teknik esaslara göre düzenlemektir. Atık, artık ve yakıtların uzaklaştırılması, zararsız hale getirilmesi ve ithali ile ilgili denetimler Çevre Bakanlığı'na yürütülür. İşletmeler, çevreyi ilgilendiren faaliyetlerini belgelemekle ve bunları Çevre Bakanlığı'na bildirmekle yükümlüdür

Çevre Kanunu'na dayanarak 04 / 09 / 1988 tarihinde Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelikte, kıta içi su kaynakları, yeraltı suları, deniz ve kıyı gibi başlıca su ortamlarının kullanım esaslarına ve kalitelerine göre sınıflandırılması, her sınıfa ait suların korunması ile özel koruma alanlarının belirlenmesine yönelik düzenlemeler yer almaktadır. Atıksu deşarjları kanalizasyona, denize ve alıcı su ortamına kanunların öngördüğü şartlar altında verilebilmektedir.

Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'ne dayanarak çıkarılan tebliğlerden, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği Suda Tehlikeli ve Zararlı Maddeler Tebliği'nde suda tehlikeli ve zararlı olarak kabul edilen maddeler tanıtılmakta, sınıflandırılmakta, bu maddeler ve bu maddeleri içeren atıksular ile ilgili beyan esasları ve ilkeleri yer almaktadır. Bu tebliğ hükümleri Çevre Bakanlığı tarafından yürütülmektedir.

Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nin öngördüğü sorumluluk ve izin alma esasları ile ilgili idari usul ve uygulamaları düzenlemek amacı ile Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği İdari Usuller Tebliği çıkarılmıştır. Bu tebliğ hükümlerinin yerine getirilmesinden de Çevre Bakanlığı sorumludur.

Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nde denetimi istenen kalite parametrelerinin ölçülmesi için sürekli veya aralıklı numune alma esasları ve analiz metotlarını tanıtmak amacı ile hazırlanan Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği Numune Alma ve Analiz Metotları Tebliği hükümleri de Çevre Bakanlığı tarafından yürütülmektedir.

Atıksu arıtma metotlarını, derin deniz deşarjındaki seyrelmelerin tespiti için gerekli bilgileri, arıtılmış atıksuların sulamada kullanılma esaslarını, arıtma çamurlarının arıtılma metotlarını ve sahil kum bandı üzerinde veya yakınında inşa edilen foseptiklerden kıyı sularının kirlenmesini önlemek için gerekli teknik sınırlama ve düzenlemeleri getiren Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği Teknik Usuller Tebliği çıkarılmıştır. Bu tebliğ hükümleri Çevre Bakanlığı tarafından yerine getirilmektedir.

Çevre Kanunu' na dayanılarak hazırlanan bir diğer yönetmelik de Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği' dir. Bu yönetmeliğin amacı, her türlü atık ve artığın çevreye zarar vermeyecek bir şekilde alıcı ortama verilmesi, depolanması, taşınması, uzaklaştırılması, kompostlaştırılması, yakılması, katı atık işleme tesislerine ruhsat verilmesi ve arıtma çamurlarının tarımda kullanılması gibi konulara açıklık getirmektedir. Bu yönetmelik çerçevesinde yapılacak denetimler, Çevre Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmektedir.

2.1.7. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı

21 / 06 / 1960 tarih ve 2510 sayılı İskan Kanunu' nun 10. ve 11. maddelerinde baraj ve içme suyu alt yapısı ile ilgili noktalara değinilmekte, istimlak veya iç iskan düzenlenmesi durumları ile ilgili hükümlere yer verilmektedir. Bu bakanlık kanun hükümlerini yerine getirmekle yükümlüdür.

23 / 12 / 1960 tarih ve 167 sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun, yeraltı sularının devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğunu belirterek, bu suların her türlü araştırma, kullanma, koruma ve tescilinin bu kanun hükümlerine göre belirleneceğini göstermek amacı ile düzenlenmiştir. Bu kanun, yeraltı sularının mülkiyeti, işletme sahalarının tespit ve ilanı, buralarda kuyu açılması, ilan edilmiş sahaların dışında yeraltı suyu aranması ve kullanılması, belge alınması ve bilgi verilmesi mecburiyeti, proje ve bilimsel sorumluluk şartlarının tespiti ve kontrolü ile ilgili maddeleri de içermektedir. Bu kanunun uygulanması ile ilgili hususlar Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından DSİ ' ye devredilmiştir ve kanun hükümlerinin yerine getirilip getirilmediğinin denetimi de DSİ ' ye aittir.

Bu kanunun uygulanması amacı ile 20 / 07 / 1961 tarih ve 5 / 1465 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe konulan Yeraltı Suları Tüzüğü, yeraltı sularının her türlü kullanma, araştırma, korunma ve tescili esaslarının belirlenmesi için gerekli olan hukuki ve teknik esasları ortaya koymaktadır. Bu tüzük hükümlerinin yerine getirilmesi Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından DSİ' ye devredilmiştir.

30 / 07 / 1966 tarih ve 775 sayılı Gecekondular Kanunu, mevcut gecekonduların ıslahı, tasfiyesi, gecekondular yapısının önlenmesi ve bunun için alınması gereken tedbirlerin uygulanması amacı ile düzenlenmiştir. Bu kanunun, belediye sınırları ile mücavir alanlardaki uygulaması için Bayındırlık ve İskan Bakanlığı' na verilen hak ve yetkiler, ilgili belediyelere devredilmiştir.

22 / 11 / 1983 tarih ve 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu, boğaziçi alanının korunması, geliştirilmesi ve imar mevzuatının uygulanması, orman ve yeşil alanların korunmasında uyulması gereken hükümleri içermektedir. Yerleşme ve yapılaşmanın planlanması, uygulanması ve denetlenmesi Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından İstanbul Belediyesi ve Boğaziçi İmar Müdürlüğü' ne devredilmiştir.

17 / 04 / 1990 tarih ve 3621 sayılı Kıyı Kanunu, deniz, göl, akarsu kıyıları ve sahil şeritlerinin doğal ve kültürel özelliklerini gözeterek koruma ve toplum yararına açık kullanma esaslarını tespit etmek amacı ile düzenlenmiştir. Bu kanunun uygulamalarının kontrolü, belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediye, dışında ise valilikçe yürütülür.

Bu kanuna dayanarak 03 / 08 / 1990 tarihinde yürürlüğe konulan Kıyı Yönetmeliği, deniz, doğal ve suni göller ve akarsularda kıyı kenar çizgisinin tespiti, kıyıların kullanılması ve korunması ile kıyılarda doldurma ve kurutma yoluyla kazanılan alanlarda, deniz ve göllerin kıyıların devamı niteliğinde olan sahil şeritlerinde planlama ve uygulama esaslarını belirtmektedir. Bu yönetmelik hükümleri, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından yürütülmektedir.

16 / 07 / 1968 tarih ve 1053 sayılı Nüfusu Yüzbinden Yukarı Olan Şehirlerde İçme, Kullanma ve Endüstri Suyu Temini Hakkında Kanun, nüfusu yüzbinin üzerinde olan şehirlere içme, kullanma ve endüstri suyu temin etme görevini, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ' na bağlı DSİ ' nin sorumluluğuna vermektedir.

13 / 06 / 1945 tarih ve 4759 sayılı kuruluş kanunu ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı' na bağlı olarak kurulan İller Bankası, il ve ilçe belediyeleri ve köylerde, harita, plan, proje, içmesuyu, kanalizasyon , enerji ve çeşitli yapı işlerine ait etüd, proje ve tesislerin yıllık yatırım programları içerisinde gerçekleştirilmesini sağlamaktadır.

2.1.8. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

15 / 06 / 1985 tarih ve 3213 sayılı Maden Kanunu' nun 7. maddesi kara suları, iç sular ve bunların altındaki yerlerde maden faaliyetlerine izin verilmesi ile ilgilidir. Bu bakanlık, faaliyetlerin denetimini yapmak, yürütmek ve yönlendirmekle yükümlüdür.

2.1.9. Bakanlar Kurulu

10 / 05 / 1926 tarih ve 831 sayılı, şehir, kasaba ve köylerin ihtiyacı olan içme ve kullanma sularının temin ve idaresini tespit etmek amacı ile çıkarılan Sular Hakkında Kanun' un uygulanmasında yetkilidir.

21 / 01 / 1943 tarih ve 4373 sayılı Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu, taşkın sular ve su baskınlarına karşı sahaların tespit ve ilan, suların akmasına engel olan bina, tesis, ağaç, set, savak gibi engellerle değirmen ve sulama arklarını ilgilendiren hükümleri içermektedir. Kanun hükümleri valinin kararı ile yürütülmektedir.

BÖLÜM 3 . ULUSLARARASI UYGULAMALAR

İçmesuyu kaynaklarının yönetiminde çeşitli Avrupa ülkelerinde ve A.B.D. 'de, son yıllardaki bilimsel , teknolojik ve ekonomik gelişmelere paralel bir yasal ve idari yapı oluşturulmuştur. Ükelere göre bazı farklı uygulamaları olmakla birlikte bu yapının temel özellikleri tüm ülkelerde aynıdır.

3.1. Su Kaynakları Yönetiminde Ülkelerin Yasal ve İdari Yapıları

3.1.1. Almanya

Su kaynakları yönetiminde Federal Hükümet yalnızca prensipte yetki sahibidir. Su Yönetimi, yerel ve bölgesel yönetimlerin idaresindedir.

3.1.1.1. Yasal Yapı

1976 tarihli Federal Su Kanunu, su kaynaklarını korumak ve kirlenmelerini önlemek üzere, nehir havzaları için su planları yapılmasını öngörmektedir. Nehirlerin kalitesine göre yararlı kullanım seçeneklerini ve kalite kriterlerini belirleyen yönetim planları da bu kanun çerçevesinde yapılmaktadır. Ayrıca, arıtma tesisi yeri seçimi, arıtma teknolojisi ve bu tesislerin inşaat ve işletmesinden sorumlu olan kurumlar, aynı kanun metninde yer alan atıksu uzaklaştırma planlarında belirtilmiştir [2] .

3.1.1.2. İdari Yapı

Almanya' da Federal Hükümet, yalnızca genel kanunları yürürlüğe koymaktadır ve su kaynakları yönetiminde prensipte yetki sahibidir. Su yönetimi eyaletlerin idaresinde bulunmaktadır. Eyaletlerin yasal kurumları, su kaynakları yönetim politikaları ile ilgili yönetmelikler koymakla ve bu yönetmeliklerin uygulanmasını ve denetlenmesini sağlamakla yükümlüdürler. Suyun sahip olması gereken özellikler, su miktarının yönetimi ve sulara boşaltılan bazı maddelerin yasaklanması konusunda yetkiler eyaletlere aittir [3] .

Hükümet seviyesinde en yetkili kurum 'Tarım Bakanlığı' dır. Daha sonra yerel ve bölgesel idareler gelmektedir.

3.1.2. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri' nde su kaynaklarını korumak ve kirliliği önlemek üzere, Eyaletler ve Federal Hükümet bazında yasal ve idari kurumlar bulunmaktadır.

3.1.2.1. Yasal Yapı

1965 yılında çıkarılan Su Kalitesi Kanunu ile her eyaletin kendi su kalitesi standardını oluşturması öngörülmektedir. Bu kanun, eyaletlerarası su kalite standartlarının temelini oluşturmuştur. Yalnızca planlamadan sorumlu olan Federal Devlet Nehir Havzaları Komisyonu yine bu kanun çerçevesinde kurulmuştur [4] .

1972 tarihli Federal Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği' ne göre her eyalet, kendi bölgesinde ve ilgili olduğu bölgelerde, havza bazında su kalitesi yönetimi planlamakla yükümlüdür. Aynı zamanda eyalet bazında içmesuyu ve kanalizasyon planlarını ve ülke çapında su kaynakları yönetimi planlarını hazırlamak görevi de eyaletlere verilmiştir. EPA (Environmental Protection Agency) bu kanunun 307. maddesine göre endüstriler için Ön Arıtma Deşarj Standartları'nı yürürlüğe koymuştur.

Federal Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği' nde 1977 ve 1978 yıllarında yapılan ve Temiz Su Kanunu olarak bilinen yasa değişikliğine göre, noktasal kaynaktan su kaynaklarına geçen kirleticileri kontrol etmek amacıyla, ülke çapında bir ruhsat belgesi sistemi kurulmuştur. Bu düzenleme bütün evsel ve endüstriyel deşarjlara uygulanmaktadır [4] .

1986 tarihli Güvenli İçmesuyu Federal Kanunu' na göre her eyalet, sağlığa zararlı kirleticilere karşı, su kaynaklarını korumak için bir Eyalet Programı hazırlamak ve bu programı EPA' ya sunmakla yükümlüdür. Ayrıca her eyalet kendi içmesuyu yönetmeliğini yapmakla da yükümlüdür.

3.1.2.2. İdari Yapı

Amerika Birleşik Devletleri' nde su kaynakları yönetiminde, eyaletler arasında farklı yapıda örgütlenmeler sözkonusudur. Eyaletlerin bir kısmında su kaynakları da dahil olmak üzere bütün doğal kaynakların yönetiminden sorumlu olan kurumlar

bulunmaktadır. Bazı eyaletler de ise, yalnızca su kaynakları yönetiminden sorumlu olan Çevre Yönetim Dairesi veya Su Kaynakları Dairesi bulunmaktadır [5] .

Amerika Birleşik Devletleri'nde su kaynakları yönetiminde, Federal Hükümet seviyesinde yetkili olan kurum EPA' dır. Eyaletler seviyesinde yönetim, çeşitli kurumların sorumluluğu altındadır. Bu kurumların başında Eyalet Hükümeti ve Doğal Kaynaklar Dairesi gelmektedir. Yerel seviyede yönetimde ise, bölgesel idareler, büyükşehir su ve kanalizasyon idareleri görev almaktadır [5] .

Eyaletler, sonradan Federal Hükümet'e onaylatmak zorunda oldukları kendi su kalitesi standartlarını oluşturmaktadırlar. Eyalet bazında içmesuyu ve kanalizasyon planlarını ve ülke çapında su kaynakları yönetim planlarını hazırlamakla da yükümlüdürler [5] .

Federal Hükümet, içmesuyu tesisleri inşa etmektedir. Eyaletlerin kurduğu su kalite standartlarını ve deşarj izinlerini onaylayarak, deşarj limitlerinin geliştirilmesi konusunda çalışmalar yapmaktadır. Belediye' ye ait kanalizasyon işlerinin yapımı için vergi koyarak para sağlamak, Federal Hükümet'in görevlerindendir. Bölgesel su kalitesi planlama ve araştırmalarına parasal kaynak sağlamaktadır. Ayrıca, kamu su şebekelerini sürekli denetim altında tutmakta ve ilgili standartlara uygun olmayan su dağıtan su şebekelerine ceza davası açabilmektedir [5] .

Su kaynaklarının korunmasında etkin politikalardan biri de cezalandırmalardır. Amerika Birleşik Devletleri' nde yaptıkları deşarjlarla su kaynaklarını kirleten kurumlar, 1978 tarihli kanunla verilmesi öngörülen ruhsatların askıya alınması, ruhsatlarda değişiklik yapılması veya faaliyetlerin durdurulması gibi eylemlerle cezalandırılmaktadır [5] .

Bu bölümde, Amerika Birleşik Devletleri' nde eyaletlerin yapmakta olduğu su kalite yönetim planlarına örnek olmak üzere, son yıllarda yapılan bir çalışmaya yer verilmiştir.

Pensilvanya Eyaleti tarafından, 1972 tarihli Federal Su Kanunu' na dayanarak COWAMP adı altında Su Kalitesi Yönetim Planı yapılmıştır [6] .

Bu çalışmanın öncelikleri, acil çözüm bekleyen mevcut problemler, kısa vadeli planlar ve uzun vadeli planlar olarak belirlenmiştir. Eyalet, hidrolojik özellikler gözönüne alınarak 9 bölgeye ayrılmıştır. Federal Hükümet ve Pensilvanya Eyaleti çalışmaları yürütmek üzere finans kaynağını sağlamışlardır. COWAMP çalışmasına katılan ilgili

eyalet ve Hükümet kurumlarının temsilcileri biraraya getirilerek COWAMP Gurubu kurulmuştur. Her bölgedeki teknik çalışmalar, Su Kalite Yönetim Bürosu tarafından yönetilmiştir. Su Kalite Yönetim Bürosu, aynı zamanda ilgili kurumlar arasında koordinasyonu da sağlamıştır.

3.1.3. Finlandiya [7]

Finlandiya su kaynakları yönetiminde bölgesel planlama anlayışını benimsemiş ülkelerden biridir.

3.1.3.1. Yasal Yapı

1961 yılında çıkarılan Su Kanunu, yüzey ve yeraltı sularının kullanım amaçları ve ruhsat sistemi üzerinde durmaktadır.

1986 yılında Su ve Çevre İdaresi Kanunu çıkarılmıştır.

1986 yılında çıkarılan Belediye Çevre Koruma Kanunu, belediyelere çevre korunması konusunda büyük sorumluluklar vermektedir.

3.1.3.2. İdari Yapı

1970 yılında kurulan Ulusal Su Kurulu, 1986 yılına kadar Tarım ve Orman Bakanlığı'nın bünyesinde yer almıştır. Ulusal Su Kurulu 1986 yılında, Çevre Bakanlığı'nın bünyesine, Ulusal Su ve Çevre Kurulu olarak geçmiştir. Ulusal Su ve Çevre Kurulu;

- Su Kaynakları Araştırma Enstitüsü
- Su ve Çevre Koruma Enstitüsü
- Su ve Çevre Araştırma Enstitüsü
- Genel Birim

olmak üzere 4 bölümden oluşmaktadır. Bu kurumun idari görevleri, ülke genelinde 13 ayrı Su ve Çevre Bölgesi' ne verilmiştir.

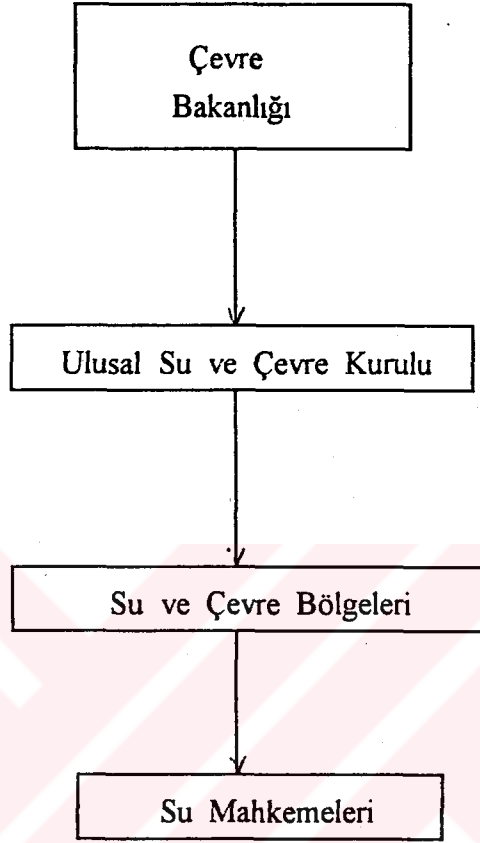
1986 tarihinde kurulan Belediye Çevre Koruma Kurulu, su temini ve atıksu uzaklaştırma konularından sorumlu tutulmuştur.

Ulusal Su ve Çevre Kurulu, küçük çaplı projeler için ruhsat düzenlemektedir. Ancak su kullanımlarını etkileyebilecek büyük projeler için önce Su Mahkemeleri' ne başvurulması gerekmektedir. Finlandiya' da 3 ayrı bölgede yer alan Su Mahkemeleri, mühendislerden ve çevre uzmanlarından oluşan bir ekibin yardımcılığında bir yargıç tarafından yönetilmektedir. Mahkemelerin, su konularında belirtilen hükümlere uymayanlar üzerinde, ruhsatlarını iptal etme hakkı vardır. Su Mahkemeleri' nin aldığı kararların, su kanunları ile uygunluğu, Ulusal Su ve Çevre Kurulu ve Su ve Çevre Bölgeleri tarafından denetlenmektedir.

Finlandiya' da " Kullanan ve Kirleten Öder " prensibi uygulanmaktadır. İçmesuyu ihtiyacının artması ve kirliliği önleme projelerinin hız kazanması nedeniyle, Endüstri ve Ticaret Bakanlığı, Finlandiya Ulusal Araştırma ve Kalkınma Fonu ve Finlandiya Bölgesel Kalkınma Fonu, temiz teknolojileri özendirmek amacıyla yapılacak araştırma-geliştirme projelerine kredi vermektedir.

İlk Çevre Etki Değerlendirme çalışmasının 1981 yılında yapıldığı Finlandiya' da Ulusal Su ve Çevre Kurulu, Su Yönetim Projeleri' nin Etki Değerlendirmesi adı altında bir yönerge yayınlamıştır.

Finlandiya' da su kaynakları yönetimi idari yapısı Şekil 3.1. ' de verilmiştir

Şekil 3.1. Finlandiya' da Su Kaynakları Yönetimi Organizasyon Şeması

3.1.4. Fransa

Fransa su kaynakları yönetiminde, yaklaşık 30 yıldır havza bazında yapılanmayı benimsemiş ülkelerden biridir.

3.1.4.1. Yasal Yapı

1964 tarihli Su Kanunu, su yönetiminde Su Dairesi adı altında yeni bir organizasyon tanımlanmıştır. Su Dairesi, yüzey ve yeraltı suyunun kalite ve miktarının yönetiminden sorumludur. Her havzanın su tüketicilerinden toplanan ücretler, bu dairelerin finans kaynağını oluşturmaktadır. Su tüketicileri kullandığı birim su miktarı için ve su ortamına bırakacağı birim kirlilik yükü için 2 farklı ücret ödemektedir [8] .

1992 tarihli Su Kanunu ise suyu ortak bir miras olarak tanımlamakta ve koruma-kullanma dengesini kurmak üzere yeni bir yapılanmadan söz etmektedir [9] .

3.1.4.2. İdari Yapı

Fransa' da 1964 tarihli kanunla, 6 hidrografik havzaya ayrılmıştır. 6 hidrografik havza aşağıda verilmiştir :

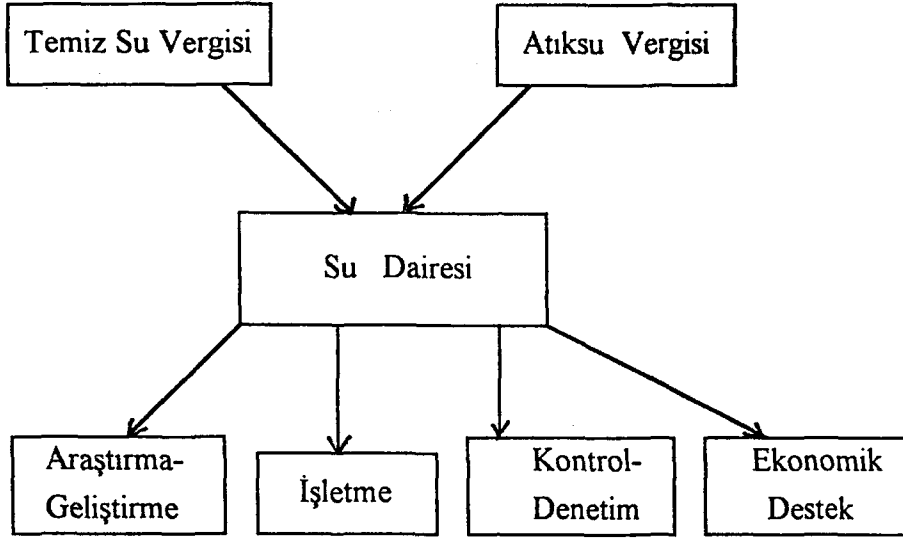
- 1- Adour- Garonne
- 2- Artois- Picardie
- 3- Loire- Bertagne
- 4- Rhin- Meuse
- 5- Rhone- Mediterranee- Corse
- 6- Seine- Normandie

Her havzada, Havza Komitesi ve Havza Dairesi adı altında 2 yeni kurum tanımlanmıştır .

Havza Komitesi, yerel bir " Su Parlementosu " niteliğini taşımaktadır. Bu komite, havzanın su yönetim politikasını belirlemekte ve su kaynakları yönetiminde yapılan uzun vadeli planları onaylamakta ve su kullanıcı gruplarının temsilcileri ve yerel idareler arasında toplantılar düzenlenmektedir. Su kaynaklarının kalite ve miktarını geliştirmek amacı ile planladığı işbirliği programını her 5 yılda bir oylamaya sunmaktadır [9] .

Havza Dairesi, belirlenen yönetim politikaları doğrultusunda Havza Komitesi tarafından onaylanan planların uygulanmasında görevlendirilmiş bir kamu kuruluşudur. Prensip olarak bir banka gibi çalışan Havza Dairesi, su kalitesini geliştirmek için yapılan araştırma ve yatırımlara kredi yoluyla parasal kaynak sağlamaktadır. Bu dairenin finans kaynağını ise, " Kirleten Öder Prensibi " ' ne göre, su tüketici guruplardan toplanan vergiler oluşturmaktadır. " Kirleten Öder Prensibi " ' nin Fransa ' da işleyiş düzeni Şekil 3.2.' de verilmiştir [9] :

Şekil 3.2. Fransa' da Kirleten Öder Prensibi

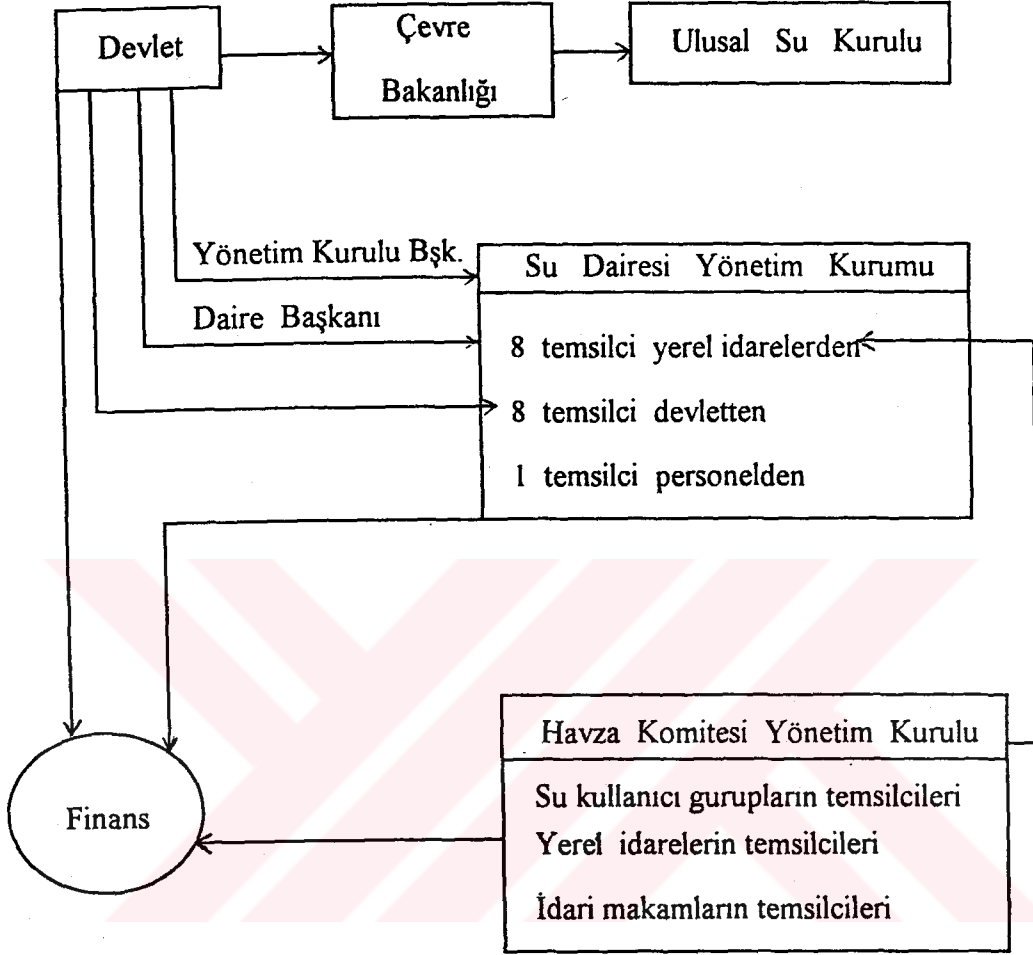
Su kullanıcılarından toplanan bu vergilerin bir kısmı, ekonomik yardım amacı ile yerel idarelere, çiftçilere ve endüstri kuruluşlarına bağışlanmaktadır.

Fransa' da su kanunları, son yıllarda yeniden değerlendirilerek düzenlenmiştir. 1992 tarihli kanun, suyu ortak bir miras olarak ele almakta ve 6 hidrografik havzasında su koruma - kullanma dengesini kurmak üzere, yeni planlar yapmayı hedeflemektedir. Bu planlar Su Kaynakları Planlama ve Yönetimi Master Planı ile Su Kaynakları Planlama ve Yönetim Planı' dır. Büyük hidrografik havzalarda, o havzanın su yönetim politikasını belirleyecek Su Kaynakları Planlama ve Yönetimi Master Planı, Havza Komitesi tarafından oluşturulmaktadır. Su Kaynakları Planlama ve Yönetim Planı ise, daha çok yerel seviyede bir planlamayı gerçekleştirmek üzere, yerel su idareleri tarafından yapılmaktadır [9] .

Bu kanun çerçevesinde su politikalarını planlamak, yönetmelikler koymak ve Ulusal Su Kurulu' nun yardım ve danışmanlığında, bütün planlamaları organize etmek görevi Çevre Bakanlığı' na verilmiştir [9] .

Her Su Dairesi, kendi havzasında bulunan su kaynaklarının kalite ve miktarını izlemek üzere bir ölçüm şebekesi ve veri bankası oluşturmak durumundadır. Aynı zamanda araştırma ve geliştirme çalışmalarına büyük önem vermektedir. Fransa' da nehir havzalarını geliştirme ve koruma projeleri, yerel ve ulusal idarelerin yönetiminde bulunmaktadır. Ulusal seviyede, Ulusal Su Kurulu, çeşitli su kullanıcı gruplarını ve havzada su hizmetlerini gerçekleştiren yasal kurumları biraraya getirerek, ulusal su yönetim politikasının oluşturulmasına yardımcı olmaktadır. Hükümet belli başlı kurumlarını, su havzalarında erozyona karşı savaşmak, büyük nehirlerden ulaşım da faydalanmak , taşkınlara karşı önlem almak, evsel , endüstriyel ve tarımsal deşarjların su kaynaklarını tehdit etmesini önlemek amacıyla birtakım geliştirme projelerinde görevlendirmektedir. Bu konularla ilgili başlıca kurumlar, Milli Ormanlar Dairesi, Fransa Elektrik Kurumu ve Bölgesel Kalkınma Kurumu gibi kurumlardır [10] .

Fransa' da su kaynakları yönetimi idari yapısı Şekil 3.3. ' de verilmiştir

Şekil 3.3. Fransa' da Su Kaynakları Yönetimi Organizasyon Şeması

3.1.5. İngiltere

3.1.5.1. Yasal Yapı [11]

1974 tarihli Kirlenme Kontrolü Kanunu ile kirliliği önleme ve atıksu uzaklaştırma görevi, 10 Bölgesel Su İdaresi' nin sorumluluğuna verilmiştir.

1989 tarihli Su Kanunu ile İngiltere ve Galler' de nehirler, göller, rezervuarlar, yeraltı suları ve kıyı sularının yönetiminden sorumlu olarak, Ulusal Nehirler İdaresi (NRA) kurulmuştur.

1991 tarihinde çıkarılan Su Kaynakları Kanunu' nda, su kullanımları için NRA' dan ruhsat alınması hükmü yayınlanmıştır.

3.1.5.2. İdari Yapı

1973' den önce su temini görevi, yerel yönetimler, bu yönetimlerle birlikte çalışan kurumlar ve özel bir finans kaynağına sahip yasal su şirketleri tarafından yerine getirilmekteydi. Kanalizasyon ve atıksu uzaklaştırma görevi de yerel yönetimler ve bu yönetimlerle birlikte çalışan kurumlar tarafından yerine getirilmekteydi [12] .

Nehir İdareleri' nin kuruluşunda, temel oluşturan kurumlardan Balıkçılık Kurulu 1923 yılında kurulmuştur. 1930 yılında taşkın önlemeden sorumlu olarak kurulan Havza Kurulu ile Balıkçılık Kurulu birleştirilerek, 1948 yılında Nehir Kurulu oluşturulmuştur. Nehir İdareleri ise, su kaynaklarının geliştirilmesinden ve kirliliğin kontrol edilmesinden sorumlu tutularak 1963 yılında kurulmuştur [12] .

1973 tarihli Su Kanunu ile tanımlanan ve 1974 tarihli Kirlenme Kontrolü Kanunu ile kurulan Bölgesel Su İdareleri' nin görev ve yetkileri belirlenmiştir. Bu 10 Bölgesel Su İdaresi' nin görev ve yetkileri aşağıda sıralanmıştır [11] :

- 1- Su kaynaklarını çoğaltmak ve geliştirmek, yüzey ve yeraltı sularının kullanılmasını denetlemek,
- 2- Kendi bölgelerinde yeterli miktar ve kalitede su elde etmek,
- 3- Kanalizasyon sistemi kurmak ve atıksu uzaklaştırmak,
- 4- Nehirlerde ve diğer su kaynaklarında kirliliği önlemek üzere, nehirlere yapılan deşarjları denetlemek,
- 5- Kendi bölgelerinde balıkçılığın gelişmesini sağlamak,

- 6- Taşkınları önlemek,
- 7- Su kaynaklarının eğlenme dinlenme amaçlı kullanımlar için geliştirilmesini teşvik etmek,
- 8- Su kaynaklarından etkin biçimde faydalanmayı sağlayacak yönetimler, ihtiyaçlar ve eylemler için araştırmalar yapmak.

Çevreden Sorumlu Devlet Bakanlığı ve Ziraat, Balıkçılık ve Gıda Bakanlığı' nın, Bölgesel Su İdareleri üzerinde birtakım güçleri bulunmaktaydı ve su yönetiminde ulusal politikanın geliştirilmesinden sorumluydular. 1975 yılında kurulan Ulusal Su Meclisi (NWC), bu idarelerin başkanlarından ve hükümet tarafından atanan diğer üyelerden oluşan bir merkezi kurum olarak görev yapmaktaydı. Bu kurumun başlıca görevi, merkezi hükümete ülkenin genel su politikasını danışmak ve su idarelerine araştırma, planlama, denetleme konularında yardımcı olmaktır. Ayrıca, ülkenin genel su politikasını geliştirmek amacıyla, Su İdareleri arasında toplantılar düzenlemek de bu kurumun görevleri arasındaydı.

1989 yılında çıkarılan Su Kanunu ile İngiltere ve Galler' de 10 ayrı bölgesel su şirketi kurularak işletme organı özelleştirilmiş ve Çevreden Sorumlu Devlet Bakanlığı' nın bünyesinde Ulusal Nehirler İdaresi (NRA) kurulmuştur. Su Kanunu' na göre zehirli ve kirletici maddelerin kontrol altındaki su kaynaklarına, NRA' nın izni olmaksızın deşarj edilmeleri suç teşkil etmektedir. Su kalitesini korumak için yapılacak düzenlemeler aynı yasa ile Çevreden Sorumlu Devlet Bakanlığı' na verilmiştir. Bu bakanlık su kalitesi koruma bölgeleri belirleme ve yasaklama yetkisine sahiptir. NRA, bir bölgedeki suyun standartlara uygun olup olmadığına ve kalitenin iyileştirilmesi için acil ve pratik yöntemlerin uygulanmasına karar verme gücüne sahiptir [11] .

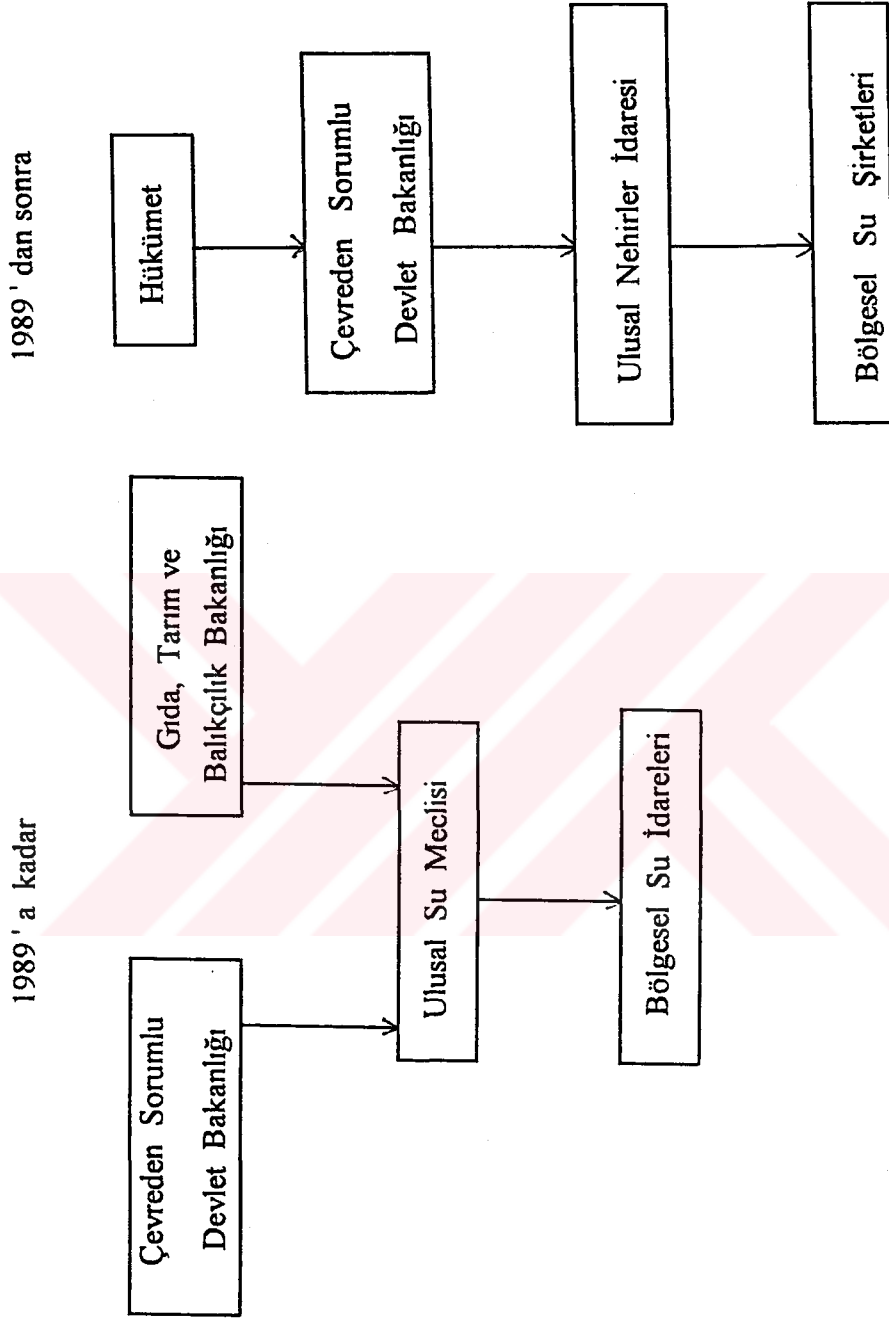
NRA, su kaynaklarının planlaması, kirlenme kontrolü, balıkçılığın geliştirilmesi, taşkın kontrolü ve sulama suyu temininden sorumludur. NRA , 1991 yılında yürürlüğe giren Su Kaynakları Kanunu' nda yayınlandığı üzere su kullanım amaçları için, ruhsat vermek ya da yapılan başvuruyu geri çevirmek yoluyla su kaynaklarının gelişimini ve korunmasını kontrol etmektedir. NRA, su kaynaklarını planlama görevini yerine getirirken, mevcut ve gelecekteki ihtiyaçları, mevcut kaynakların değerlendirilmesini, gelecek için kaynak alternatiflerinin değerlendirilmesini ve benimsenen stratejinin geliştirilmesini gözönünde bulundurmakta ve su kaynakları alternatifleri ve bu kaynakların geliştirilmesi konusunda bölgesel ve ülke çapında çalışmalar yapmaktadır [13] .

NRA, İngiltere ve Galler' de düzenli olarak nehir kalitesini örneklemek ve analiz etmek üzere hassas bir izleme programı gerçekleştirmektedir. Ayrıca endüstrilerden kaza sonucu oluşabilecek dökülmelere karşı önlem almak amacıyla, endüstriyel bölgeleri denetlemektedir [13] .

Özelleştirilmiş su ve atıksu şirketleri içmesuyu , kanalizasyon ve atıksu arıtma tesislerinin işletmelerinden sorumludurlar [11] .

İngiltere' de su kaynakları yönetimi idari yapısı Şekil 3.4. ' de verilmiştir.

Şekil 3.4. İngiltere' de Su Kaynakları Yönetimi Organizasyon Şeması

3.1.6. İsveç

İsveç, su kaynakları yönetiminde, merkezi yönetim kavramını benimsemiş ülkelerden biridir.

3.1.6.1. Yasal Yapı

1969 yılında çıkarılan Çevre Koruma Kanunu, su kaynaklarını kirletme potansiyeli olan bütün faaliyetlerden ruhsat istemektedir. Bu ruhsatlar, Ulusal Çevre Koruma Dairesi tarafından verilmektedir [14] .

3.1.6.2. İdari Yapı

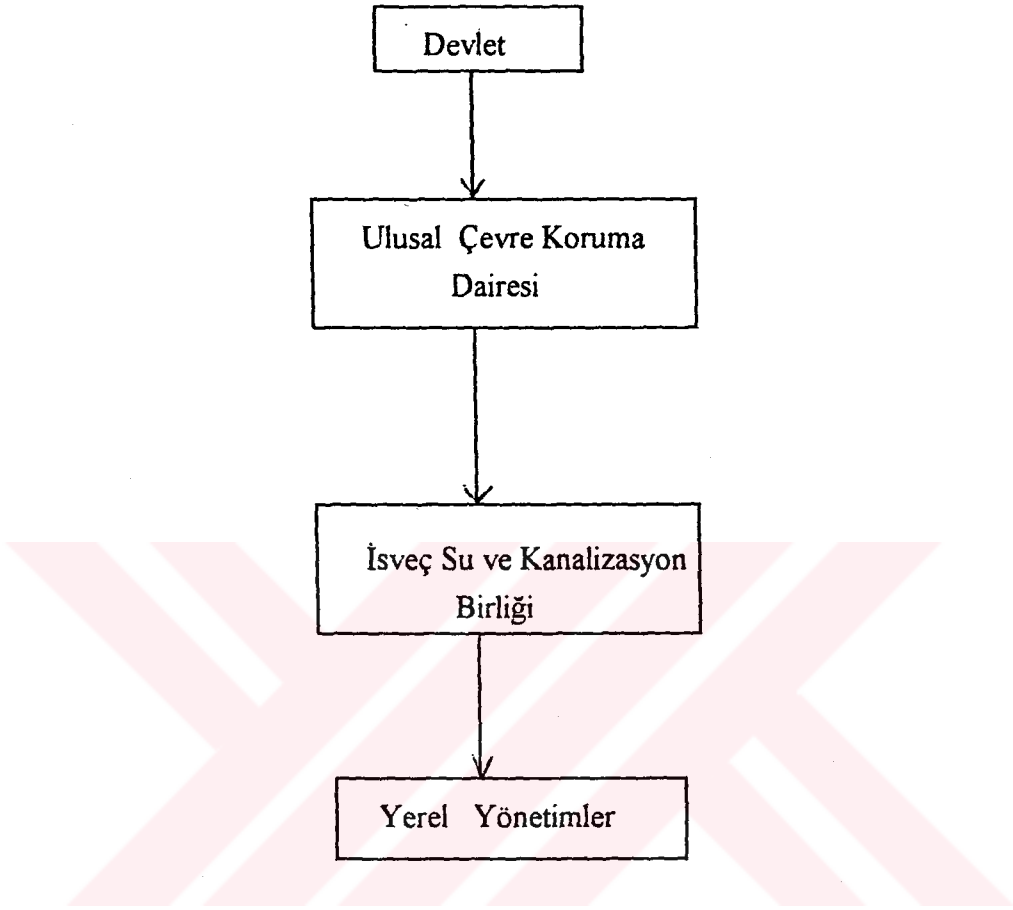
İsveç' de su kaynakları yönetimi Merkezi Hükümet seviyesinde yapılmaktadır. Ulusal Çevre Koruma Dairesi, çevre ile ilgili bütün konularda merkezi yönetici konumundadır. Ayrıca arıtma tesisleri kurmak için ekonomik teşvik sağlayacak bir ödenek sistemi kurmuştur. Hükümet programını denetlemek ve uygulamak da bu kurumun görevleri arasındadır [15] .

İsveç Su ve Kanalizasyon Birliği, su temini ve atıksu uzaklaştırma çalışmalarında tasarım, yönetim ve bakım işleriyle sorumlu bir kuruluştur [14] .

İsveç' de su yönetimi ile ilgili kararlar merkezi ve yerel seviyedeki idareler tarafından alınmaktadır. Su temini ve atıksu uzaklaştırma görevi yerel yönetim birimleri tarafından yerine getirilmektedir [16] .

İsveç' de bölgesel planlama seviyesi oldukça zayıftır. Diğer Avrupa ülkelerinden farklı olarak havza bazında bir örgütlenme söz konusu değildir.

İsveç' de su kaynakları yönetimi idari yapısı Şekil 3.5. ' de verilmiştir.

Şekil 3.5. İsveç' de Su Kaynakları Yönetimi Organizasyon Şeması

3.1.7. İtalya

İtalya ' da hızla artan nüfusun yanı sıra, turizm ve endüstrinin gelişmesi, su kaynaklarını tehdit eden unsurların başında gelmektedir. 1960 ' lı yıllarda gelişmeye başlayan çevre bilinci, 1970 'li ve 1980 ' li yıllarda yerini yasal ve idari kurumlara bırakmıştır.

3.1.7.1. Yasal Yapı

1976 tarihli kanun, evsel ve endüstriyel deşarjların kontrol yetkisini ve içmesuyu, kanalizasyon ve arıtma tesislerinin yapım görevini, kamu idareleri ve yerel yönetimlere vermektedir. Su kaynaklarının kalite ve miktarının tespiti ve geliştirilmesi görevi de yine aynı kurumlara verilmiştir. Evsel ve endüstriyel deşarjları kontrol etmek amacı ile, yüzeysel sulara ve kanalizasyon sistemine verilecek maksimum kirletici yükler, bu kanunla düzenlenmiştir. Bu kanun, su kullanıcılarından alınacak 2 ayrı ücretin toplanma esaslarını da belirlemiştir. Bu ücretler, atıksuyun toplama, uzaklaştırma ve arıtma ücreti ile endüstriyel tesislerin, bu kanunun öngördüğü standartları sağlayana kadar ödemekle yükümlü olduğu vergi ücretleridir. Her iki ücret de belediye veya belediyeler arası organizasyonu sağlamakta olan bir kurum tarafından tahsis edilmekteydi [17] .

1979 yılında çıkarılan bir kanunla, içmesuyu, kanalizasyon ve arıtma sistemleri için yönetim bölgeleri belirlemek üzere havza örgütlenmesine gidilmiştir [18] .

1986 yılında çıkarılan bir kanunla Çevre Bakanlığı kurulmuştur [19] .

1988 tarihli kanun, su kaynaklarından içmesuyu kullanımına yönelik kullanımlar için kalite kriterlerini sağlamak amacı ile koruma bölgeleri tanımlanmıştır [20] .

1989 yılında çıkarılan bir kanunla Havza Daireleri tanımlanmıştır [19] .

3.1.7.2. İdari Yapı

1979 yılında ülkenin havzalara bölünmesinin ardından, bu havzalardaki su yönetiminin sorumluluğu bir tek idareye verilmiştir. 1989 yılında yapılan bir kanun değişikliği ile Havza Daireleri kurumsal bir yapı olarak tanımlanmış ancak henüz faaliyete geçmemiştir [19] .

İtalya ' da 1989 yılında çıkarılan kanunla, su kalite standartlarını sağlamak ve suyu bu kalitede tutmak amacı ile 3 ayrı koruma bölgesi tanımlanmıştır. 1. ve 2. bölgeler, su kaynaklarını, artezyen kuyularını ve su alma noktalarını kapsamaktadır. 3. bölge, koruma alanı olarak tanımlanmakta ve akiferlerin dolun bölgelerini ve su toplama havzalarını içermektedir. Bu kanuna göre, koruma bölgesinde yerleşimler, turistik ve endüstriyel faaliyetler ile hayvancılık yapılmasına birtakım sınırlamalar getirilmiştir [20] .

İtalya ' da su kaynakları yönetiminde, yasal ve idari yapıyı daha iyi anlatabilmek amacı ile bu bölümde, son yıllarda yapılan bir yöresel çalışma örneği incelenmiştir :

Lambro, Olona ve Seveso nehirleri İtalya ' nın güneyinde ve Avrupa ' nın en yoğun endüstri bölgelerinden birinde yer almaktadır. Ülke ekonomisine olan büyük katkılarının yanı sıra, İtalya ' nın en büyük nehri olan Po nehrinin kirlenmesinde de büyük rol oynamaktadır [21] .

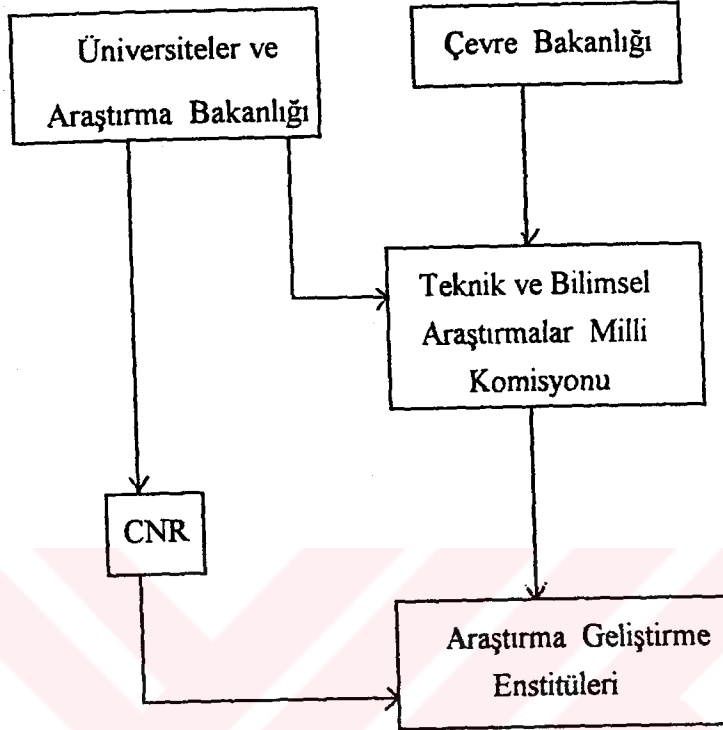
Lombardy Eyaleti tarafından yapılan araştırmalar, gereken önlemler alınmazsa toprak, hava ve su kaynaklarında ciddi çevresel bozunmalar olabileceğini göstermiştir. Acil çevre koruma politikaları ve koruma programlarının geliştirilmesini gerektiren bu bölgeler, İtalya ' da " yüksek riskli bölgeler " olarak tanımlanmaktadır. Bu çerçevede, Lambro, Olona ve Seveso nehir havzalarında, sağlıklı içmesuyu temini ve atıksu uzaklaştırma konularını içine alan, 5 yıllık bir çalışma programı oluşturulmuştur. Kamu ve özel kuruluşların yönetime birlikte katıldıkları bu projede, bölgesel ve yerel yönetimler, parasal kaynağın büyük bir kısmını da sağlamıştır. Ayrıca Hükümet, kredi yolu ile projeye destek olmuştur. Çevre Koruma Projesi' nin hedefleri ise şu şekilde belirlenmiştir :

- Avrupa Topluluğu' nun yayınladığı içmesuyu standartlarını sağlamak,
- Yüzey sularının kalitesini iyileştirmek,
- Taşkın kontrolü yapmak,
- Yüzey sularına yapılan deşarjları önlemek,
- Hastahane atıkları ve benzeri zararlı atıkların uzaklaştırılmasının sağlamak,
- Evsel atıkları bu havzaların dışında tutmak,
- Zararlı atık ve çamurları toplu bir arıtma sistemi ile arıtmak,
- Gaz ve yakıt emisyonlarını kontrol etmek,
- Gürültü kirliliğini kontrol etmek,
- Çevre kalitesini sürekli izleyen bir program geliştirmek.

Belirlenen bu hedeflere ulaşmak için yetkili bütün idari kurumlar arasında işbirliğini sağlamak üzere bir Koordinasyon Komitesi kurulmuştur. Hükümet ve bölgedeki kamu kuruluşları ve özel kuruluşlar, ekonomik, teknik ve yönetim sorumluluklarını da paylaşmışlardır [21] .

İtalya' da su kaynakları yönetimi idari yapısı Şekil 3.6. ' da verilmiştir.

Şekil 3.6. İtalya ' da Su Kaynakları Yönetimi Organizasyon Şeması

3.1.8. Yunanistan [19]

3.1.8.1. Yasal Yapı

Çevre Koruma Kanunu, su, toprak ve hava kirlenmelerine karşı alınması gereken önlemleri içermektedir.

1965 tarihli Sağlık Kararnamesi, yüzey sularının korunması ile ilgili hükümleri içermektedir.

3.1.8.2. İdari Yapı

1650 sayılı Çevre Koruma Kanunu, su, toprak ve havanın kirlenmelere karşı korunması hükümlerini içermektedir. Bu kanun su kalite standartlarını, hava ve su kalitesinin izlenmesini ve katı ve sıvı atıkların çevreye bırakılması için gereken izinleri düzenlemektedir. Endüstrilere, kurulmadan önce " Çevre Etki Değerlendirme Raporu" hazırlatmak da bu kanun çerçevesinde ele alınmıştır.

221 sayılı 1965 tarihli Sağlık Kararnamesi ile, yüzey sularının kalitesini ve yararlı kullanımlarını güvenceye almak için endüstriyel atıkların ve kanalizasyon atıklarının bu sulara bırakılması ile ilgili bir bildiri yayınlanmıştır. Bu kanunun uygulanması Sağlık Bakanlığı' nın sorumluluğuna verilmiştir.

1180 sayılı Başbakanlık Kararnamesi 87 endüstri kategorisi için deşarj standartlarını içermektedir. Endüstriler Sanayi Bakanlığı' ndan ruhsat alabilmek için, daha önceden hazırladıkları ÇED çalışmasını Çevre Bakanlığı' nın onayına sunmaktadırlar.

Çevre Koruma Kanunu' nun uygulanmasında sorumluluk öncelikle Çevre Bakanlığı' na verilmiştir. Ayrıca Sağlık Bakanlığı, Sanayi Bakanlığı ve Ziraat Bakanlığı da kanun hükümlerini yerine getirmekle yükümlüdür.

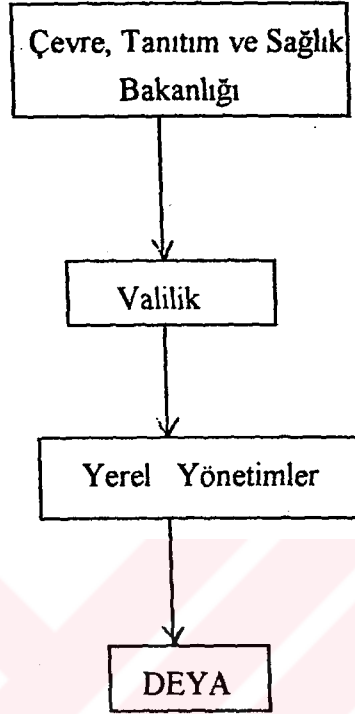
Bölgesel hizmetler ve ilgili bakanlıkların sorumlulukları, ülke çapında 51 Valilik tarafından yürütölmektedir. Yunanistan Anayasası' na göre, yerel idareler, su temini ve kanalizasyon tesislerinin inşaat ve bakımından sorumludurlar.

1980 yılında, su kalitesinin geliştirilmesi, atıksuların toplanması ve arıtılması konusunda, 1069 sayılı kanunla onaylanan ve bir kamu kuruluşu olan DEYA

görevlendirilmiştir. DEYA, kanalizasyon sistemini işletmek, deşarj standartlarını belirlemek, deşarjlar için ruhsat vermek ve parasal cezalar koymakla yükümlüdür.

Yunanistan' da su kaynakları yönetimi idari yapısı Şekil 3.7. ' de verilmiştir.

Şekil 3.7. Yunanistan' da Su Kaynakları Yönetimi Organizasyon Şeması

3.2. Koruma Stratejileri

Ülkeler su kaynakları yönetiminde, su kaynaklarını korumak ve bunlardan en etkili bir biçimde faydalanmak üzere çeşitli koruma stratejileri benimsemişlerdir.

3.2.1. Almanya [22]

Almanya' da içmesuyu kaynaklarını korumak üzere, su havzaları çevresinde koruma bölgeleri oluşturulmuştur. Koruma bölgelerinin tanımlanmasında aşağıdaki faktörler gözönüne alınmıştır :

- Hidrolojik, meteorolojik ve iklimsel şartlar ,
- Su toplama havzasının topografyası ,
- Toprağın yapısı ve tipi ,
- Jeolojik yapı ,
- Yeraltı suyunun çekilmesi ve değişmesi ,
- Su kaynağının fiziksel, kimyasal ve bakteriyolojik özellikleri ,
- Arazinin mevcut ve gelecekteki kullanım amaçları ,
- Maden ocakları ,
- Doğal kaynaklar .

İçmesuyu temininde kullanılan göller ve suni göller için koruma bölgelerinde alınacak önlemler ve yapılmasına izin verilmeyecek faaliyetler belirlenmiştir.

Bu koruma bölgeleri ;

- Geniş Koruma Bölgesi
- Dar Koruma Bölgesi
- Su Alma Bölgesi

olmak üzere 3 grupta incelenmiştir. Bu konu ile ilgili geniş bilgi Ek A bölümünde incelenmiştir.

3.2.2. Kanada [23]

Kanada' da son yıllarda yapılan İçmesuyu Kanunu ile içmesuyu kaynaklarının havzalara ayrılarak yönetilmesi öngörülmektedir. Bu kanun ile Havza İdaresi' nin oluşum ve işleyiş düzeni ile yetki ve sorumlulukları tanımlanmıştır. Bu kanunun ilgili görülen maddeleri Ek B ' dedir.

BÖLÜM 4. YENİ BİR YÖNETİM YAKLAŞIMI

Bu bölümde, Türkiye' de su kaynakları yönetiminde uygulanmakta olan yasal ve idari yapının bir değerlendirmesi yapılmıştır ve mevcut yapının sorunları çözmede yetersiz kaldığı sergilenerek; sorunların yeni kanunlar ve aynı yapı içerisinde yeni kurumlar oluşturulmasıyla çözülemeyeceği sonucuna varılmıştır.

4.1. Türkiye' deki Yasal ve İdari Yapının Değerlendirilmesi

Su kaynakları yönetiminde Türkiye' nin yasal ve idari yapısı, Bölüm 3' de verilmiştir. Uzun yıllardan beri değişikliğe uğrayarak günümüze kadar gelen bu yapı, kanunların uygulanmasında , kurumlar arasındaki sorumluluk ve yetki karmaşasının önüne geçememektedir.

6200 sayılı D.S.İ. Genel Müdürlüğü' nün Kuruluş Kanunu, 7478 sayılı Köy İçme Suları Hakkında Kanun, 1053 sayılı Nüfusu Yüzbinden Yukarı Olan Şehirlerde İçme ve Kullanma Suyu Hakkında Kanun ve 2872 sayılı Çevre Kanunu ile içme ve kullanma suyu temininde kontrol yetkisi ve sorumluluk D.S.İ. ' ye devredilmiştir. Ancak Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği' nin 2. maddesinin f) fıkrası aynen şöyledir:

" 2872 sayılı Çevre Kanunu' nun 15. ve 16. maddelerinde söz edilen faaliyetlerin durdurulması hallerinde Sağlık Bakanlığı ve Çevre Bakanlığı ile mahallin en büyük mülki amiri yetkilidir."

7478 sayılı Köy İçme Suları Hakkında Kanun, köylerin içme ve kullanma suyu ihtiyacının D.S.İ. Genel Müdürlüğü tarafından temin edilmesini öngörmektedir. Ancak bu görev, 16 / 07 / 1964 tarih ve 6 / 3349 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı' na devredilmiştir. Buna rağmen uygulamada, D.S.İ. yetkili kabul edilmekte, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, D.S.İ.' den görüş ve bilgi almaktadır.

3202 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü' nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ve 167 sayılı Yeraltı Suları Kanunu ile D.S.İ. , içme ve kullanma suyu temini

amacı ile köylerde açtığı kuyuların işletilmesini Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü' ne devretmekle yükümlüdür. Ancak bölge kapalı havza kapsamındaysa, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü bu yetkiyi alamamaktadır.

Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği' nin 16. maddesinin f) fıkrası :

" İçme suyu temin edilen rezervuarlarda ihale yoluyla balık avı yapılması yasaktır. Ancak, D.S.İ. Genel Müdürlüğü' nce Çevre Bakanlığı' ndan olumlu görüş almak kaydı ile ekonomik bölge oluşturan rezervuarlarda, ihale yoluyla balık avı yapılmasına izin verilebilir. "

şeklindedir. Ancak 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu bu amaçla faaliyette bulunacak gerçek ve tüzel kişilere ruhsat teskeresi alma yükümlülüğünü getirmekte ve yetkiyi Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı' na vermektedir.

Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği' nin 16. maddesinin c) fıkrasında ;

" İçme ve kullanma suyu temin edilen rezervuarlarda akaryakıt ile çalışan kayak, motor ve benzeri araçların kullanılmasına izin verilmez. İstisnai durumlarda, akaryakıt ile çalışacak su araçlarının kullanılmasına D. S. İ. Genel Müdürlüğü veya Bölge Müdürlükleri' nce izin verilir. "

hükmü yer almaktadır. Ancak 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu ile aynı yetki Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı' na verilmiştir.

Umumi Hıfzısıhha Kanunu' nun 237. maddesinde ;

" Şehir ve kasabalarda su kaynaklarının etrafında bir koruma bölgesi oluşturulmalıdır."

hükmü yer almaktadır. Bu hüküm, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği' ne göre D.S.İ. ve İstanbul' da İ.S.K.İ. tarafından yürütülmektedir.

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü' nün Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi' nin su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gereken her türlü tesisi kurmak, kurulu olanları işletmek ve devralmak üzere İ.S.K.İ. Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Genel Müdürlüğün hizmeti İstanbul Büyükşehir Belediyesi' nin görev alanı ile sınırlı

olmasına rağmen, şehrin yararlandığı su kaynaklarının korunmasına ilişkin hizmetler, Büyükşehir Belediyesi sınırları dışında da olsa bu kuruluş tarafından yürütülmektedir.

İstanbul' da su kaynakları, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği' nin 17. maddesinde belirtildiği üzere, havzaların çevresinde oluşturulan su koruma bölgeleri ile korunmaktadır. Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği ile su havzalarının çevresinde oluşturulacak 4 ayrı koruma bölgesinde çeşitli faaliyetler ve iskan yapımına yasaklamalar ve sınırlamalar getirilmektedir. Ancak, belediyeler ve İ.S.K.İ. arasındaki yetki karmaşası uygulamada sorunlar çıkarmaktadır.

2560 sayılı İ.S.K.İ. Genel Müdürlüğü' nün Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ' un 2. maddesinin c) fıkrası;

" Bölge içindeki su kaynaklarının, deniz, göl, akarsu kıyıların ve yeraltı suyunun kullanılmış sularla ve endüstri artıkları ile kirletilmesini, bu kaynaklarda suların kaybına veya azalmasına yol açacak tesis kurulmasını ve bu tür faaliyetlerde bulunulmasını önlemek, bu konuda her türlü teknik, idari ve hukuki tedbiri almak "

hükmü ile İ.S.K.İ. ' nin görevlerinden söz etmektedir ancak, bu tedbirlerin nasıl alınacağı belirtilmemiştir.

İstanbul' da D.S.İ. Genel Müdürlüğü 75 istasyonda içme suyu kalitesini izlemektedir.

Atıksu yönetiminde D.S.İ. , İ.S.K.İ. , Belediyeler ve Sağlık Bakanlığı birbirleri ile etkileşim içindedirler.

20 / 11 / 1981 tarih ve 2560 sayılı İ.S.K.İ. Genel Müdürlüğü' nün Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun' un 2. maddesinin b) fıkrasındaki ;

" Kullanılmış sular ile yağış sularının toplanması, uzaklaştırılması ve zararsız bir biçimde boşaltma yerine ulaştırılması veya bu sulardan yeniden yararlanılması için abonelerden başlanarak bu suların toplanacakları veya bırakılacakları noktaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak, gerektiğinde bu projelere tesis kurmak veya kurdurmak, kurulu olanları devralıp işletmek, bakım ve onarımını yapmak veya yaptırmak ve yenilemek "

hükmü ile atıksu yönetiminde İ.S.K.İ. ' ye verilen görevler açık bir şekilde ifade edilmiştir. İ.S.K.İ. ayrıca endüstriyel atıksuların kanalizasyona deşarjı için standartlar yayınlamıştır.

Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği 31. maddesinde çeşitli endüstri sektörleri için ve 32. maddesinde evsel nitelikli atıksular için deşarj standartları yayınlamıştır. Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği , İ.S.K.İ. ' ye ait atıksu arıtma tesislerinin alıcı ortama deşarjları için de geçerlidir. Mevzuata göre, İ.S.K.İ. ' ye deşarj ruhsatı verilip, faaliyetleri İl Mülki İdaresi tarafından izlenmekte, istenen standartlar sağlanamıyorsa Çevre Kanunu' nda belirtilen para cezaları verilmektedir. Buna karşılık İ.S.K.İ. hala kendi atıksu arıtımını denetlemektedir.

İ.S.K.İ. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı' na verilen görevi, Marmara Denizi' ni balıkçılık ve rekreasyon amacı ile kurmak üzere taahhütte bulunarak üstlenmiştir.

4.2. Yeni bir Yönetimin Gerekçesi

Türkiye' de uygulanmakta olan yasal ve idari yapı, kanunların uygulanmasında kurumlar arasındaki sorumluluk ve yetki karmaşasının önüne geçememektedir. Su kaynakları yönetimi, acil çözüm bekleyen bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu sorunların çözümünde uluslararası uygulamalardan yola çıkılarak yeni bir yönetim yapısı ve politikası belirleme yoluna gidilmiştir. Buna göre ;

- Su kaynakları havzalara ayrılarak yönetilmelidir.
- Her havza için tüm yetki, sorumluluk ve yaptırım gücüyle donatılmış ve mevzuatla desteklenmiş bir yönetim yapısı oluşturulmalıdır.
- Havza yönetiminde havzayı kullanan tüm tarafların temsili ve kararlara katılımı esastır.
- Havzadaki su kaynaklarının koruma ve kullanımında , belirlenen hedefler doğrultusunda, kısa, orta ve uzun vadeli planlamalar yapılmalıdır.
- Hedefler, planlar ve bütçe tüm kullanıcıların temsil edildiği havza yönetimi tarafından onaylanmalı ve denetlenmelidir.
- Onaylanan planların gerçekleştirilmesi ve yürütülmesi özerk bir kuruma bırakılmalıdır.
- " Kullanan ve Kirleten Öder " prensibine göre bir finansman dairesi oluşturulmalıdır.
- Elde edilen gelir, koruma ve kullanma amaçlı yatırım, işletme, yönetim ve kontroller şeklinde havza kullanıcılarına geri döndürülmelidir.

- İşletmelerde özelleştirme esastır.
- Havzalar arasında eşgüdüm bir bakanlık tarafından sağlanmalıdır.

4.3. Havza Yönetiminin Tanıtılması

Bölüm 4. 2. ' de belirtilen gerekçeler ve uluslararası uygulamaların ışığı altında, su kaynakları yönetiminde Çevre Bakanlığı' na bağlı, mali ve idari özerkliğe sahip " Havza Yönetimi Genel Kurulu ve Kurumu " adı altında yeni bir organizasyon önerilmektedir. Türkiye ' de içme ve kullanma suyu temininde önem taşıyan su kaynakları gözönüne alınarak, ülke genelinde her bir havzada aynı yönetim yapısı oluşturulacaktır.

Her havzada, su kullanıcı grupların ve havzaya hizmet götürmekte olan kurum ve kuruluşların temsil edildiği bir " Havza Yönetimi Genel Kurulu " ve bu kurumun icra organı olarak da " Havza Yönetim Kurumu " oluşturulmuştur.

4.3.1. Havza Yönetimi Genel Kurulu

Kuruluş amacı :

Havza Yönetimi Genel Kurulu, su kaynakları yönetiminin temel politikasını oluşturarak, hedef ve öncelikleri saptamayı, kısa, orta ve uzun vadeli planlarla bütçeleri onaylamayı ve denetlemeyi hedeflemektedir. Fransa' daki havza yönetiminde " Su Parlementosu " adı altındaki kurum ile eşdeğerdir.

İdari Yapısı :

Bu kurumun, havzada yaşamakta olan tüm su kullanıcı gruplarını ve su hizmetlerini gerçekleştirmekte olan kurum ve kuruluşları temsil etmesi esastır. Böylece, Havza Yönetim Kurumu' nun yerine getireceği görevlerde, tüm tarafların ortak fikir ve politikalarının oluşturulması hedeflenmektedir.

Genel Kurul aşağıdaki üyelerden oluşmaktadır :

- Valiler
- İl belediye başkanları
- Su ve Kanalizasyon İdareleri genel müdürleri
- Sanayi ve Ticaret Odaları başkanları

- İl tarım ve hayvancılık örgütleri temsilcileri
- İl ormancılık örgütleri temsilcileri
- İl meslek odaları başkanları
- İl balıkçılık örgütleri temsilcileri
- Çevre dernekleri başkanları
- D.S.İ. , İller Bankası, Köy Hizmetleri, T.S.E. Bölge Müdür ve yardımcıları
- İl Çevre, Sağlık, İmar, Tarım ve Köy İşleri Müdürleri, Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürü, Refik Saydam Hıfzısıhha Merkezi Başkanı
- D.P.T. ,Hazine, Maliye, Barolar ve üniversite araştırma kurumları temsilcileri
- Çevre, müşavirlik, inşaat, işletme şirketlerinin temsilcileri
- Nüfusu 500.000 ' in üzerinde olan her ilde, her 500.000 kişi için belediye meclisince seçilen 1 temsilci .

Bu temsilciler tarafından seçilen bir başkan ve iki yardımcısı tarafından yürütülen Genel Kurul, yılda en az bir kez toplanmaktadır.

Görevleri :

- Havzadaki su kaynaklarının yararlı kullanım amaçlarını belirleyerek, bu amaçları gerçekleştirecek temel yönetim politikalarını oluşturmak ,
- Belirlenen yararlı kullanım amaçları için gerekli koruma esaslarını oluşturmak ,
- Koruma - kullanma dengesinin sağlanması için hedef ve öncelikleri saptamak ,
- Belirlenen koruma - kullanma dengesinin sağlanması için yapılan kısa, orta ve uzun vadeli planları inceleyerek onaylamak ,
- Planların uygulanması için gerekli bütçeyi onaylamak ve denetlemek ,
- Onaylanan planların ilgili bakanlıkların yatırım alanına giren konularında bu bakanlıkların bütçesine konulmak üzere Çevre Bakanlığı kanalı ile Hükümet ' e teklifte bulunmak ,
- Bütçe gelir kaynaklarını ve dağılımlarını belirlemek ,
- Havza Yönetim Kurumu' nun yapacağı ihale esaslarını oluşturmak ,
- Havza Yönetim Kurumu ' nun yönetim kuruluna girecek 8 temsilciyi seçmek ,
- Kendi başkan ve başkan yardımcılarını seçmek ,
- Havza Yönetim Kurumu ' nun iç denetim mekanizmalarının esaslarını belirlemek.

4.3.2. Havza Yönetim Kurumu

Kuruluş Amacı :

Havza Yönetim Kurumu , su kaynaklarının koruma ve kullanımı için, Genel Kurul' un onayına sunulmak üzere kısa, orta ve uzun vadeli planlar yapmak ve Genel Kurul' ca onaylanan bu planları uygulamak, yürütmek ve denetlemekle yükümlüdür. Ayrıca planların gerçekleşmesi için gerekli bütçeyi yapma, su ve atıksu bedellerini saptama, mevzuatlarla çeşitli kurum ve kuruluşlara verilmiş her türlü yetki, sorumluluk ve yaptırım gücünü kullanma hakkına da sahiptir.

İdari Yapısı :

Havza Yönetim Kurumu, Hükümet tarafından atanan 8, Havza Yönetimi Genel Kurulu tarafından seçilen 8 ve kurum personeli tarafından seçilen 1 üyenin oluşturduğu Yönetim Kurulu' nca temsil edilir. Yönetim Kurulu, üyeleri arasından başkanını seçer. Kurum Genel Müdür' ü, Çevre Bakanlığı' nca önerilen 3 aday arasından Cumhurbaşkanı' nca atanır. Genel Müdür, kendi atadığı yardımcıları ile birlikte Yönetim Kurulu adına Havza Yönetim Kurumu' nu yönetir.

Finansman ve fonlar, planlama ve yatırım, işletme, kontrol ve denetim, personel, hukuk, basın ve halkla ilişkiler, araştırma ve geliştirme, eğitim ve yayın bölümlerinden oluşur. Bölüm yöneticileri Genel Müdür' ün göstereceği 3 aday arasından Çevre Bakanlığı' nca atanır.

Kurum personel işleri Yönetim Kurulu' nca karara bağlanır ve Genel Müdürlükçe yürütülür.

Görevleri :

- Tüzel kişiliği olan bir kurum olarak mali ve idari özerkliğin esasları Genel Kurul' ca belirlenmiş iç denetim mekanizmalarını oluşturmak ,
- Su kaynaklarının koruma ve kullanımı için seçenekler oluşturmak ,
- Her bir seçenek için havza ölçeğinde kısa, orta ve uzun vadeli yatırım planları hazırlamak ,
- Genel Kurul' ca tercih edilen ve onaylanan seçenek için havza ölçeğinde master planlar ve fizibilite çalışmaları yapmak veya yaptırmak ,

- Yerel yönetimlerin isteği üzerine, yerel ölçekte master plan ve fizibilite çalışmaları yapmak veya yaptırmak ,
- Koruma ve kullanma dengesine yönelik her türlü araştırmayı yapmak veya yaptırmak ,
- Onaylanan koruma ve kullanma planlarının gerektirdiği yatırımlar ve işletmeler için ilgili kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşlarına doğrudan veya genel bütçeden finansman aktarmak ,
- Tüm su kaynakları ile kirletici kaynaklarda kalite izleme sistemi kurmak veya kurdurmak, ölçüm ve analizler yapmak veya yaptırmak, bu sonuçları bir veri bankasında toplamak, değerlendirmek ve sonuçlarını kamuoyuna açıklamak ve gerekli işlemler için Bakanlığa iletmek ,
- Alıcı ortama deşarj yapan tüm kirletici kaynakları ve kentsel atıksu arıtma işletmelerini kontrol etmek ve denetlemek ,
- Tüm su işletmelerini kontrol etmek ve denetlemek ,
- Yatırım planlarına göre su kullanım ve atıksu bedellerini saptamak, bunların tahsil esaslarını oluşturmak ve kurum bütçesine girecek oranları belirlemek ,
- Yatırım planlarını uygulamayan veya geciktiren, sistemleri gerektiği gibi işletmeyen mevzuata aykırı uygulamalara giden ve Çevre Bakanlığı' nca verilen standartların veya izin verilen üzerinde atık deşarjı yapan kurum , kuruluş ve kişilerden alınacak para cezalarını ve diğer caydırıcı önlemleri belirlemek ,
- Yerel yönetimlerce toplanan su ve atıksu bedellerinin planlara uygun bir şekilde kullanımı sağlamak ,
- Yerel yönetimlerce su ve atıksu bedellerinden Havza Yönetim Kurumu ' na aktarılabilecek payın tahsilini sağlamak ,
- Yeni içmesu kaynaklarını planlamak ve kullanıcılarına sağlıklı ve güvenli su temin etmek,
- Havzadaki tüm içmesuyu kaynaklarının korunması için plan ve programlar yapmak, koruma kuşakları oluşturmak, koruma için özel hükümler içeren yönetmelikler hazırlamak ve bunlara uyulup uyulmadığını kontrol etmek ve uyulmadığının saptanması halinde mevcut mevzuat çerçevesinde her türlü yaptırım yetkisini kullanmak veya bu konuda yetkili kurumları harekete geçirmek ,
- İçmesuyu kaynaklarının korunması için veya kamulaştırmalar nedeniyle zarara uğrayan arazi sahipleri, çiftçiler, v.b. için özel kredi desteği sağlamak üzere esasları oluşturmak ,
- Tüm yatırım ve işletmeler için uluslararası kuruluşlarca yapılacak kredi anlaşmalarını Hazine ile birlikte onaylamak ve denetlemek ,
- Kişisel kurumların su kaynaklarını korumaya yönelik projelerini desteklemek ,

- İl belediyeleri hizmet alanları dışında kurulacak endüstrilerin su ve atıksu konusunda tüm izin ve ruhsat işlemlerini yürütmek ,
- Havzadaki tüm yüzeysel ve yeraltı su kaynaklarının kullanımı için izin ve ruhsat işlemlerini yürütmek ,
- Havzada elektrik enerjisi ve sulama suyu temini, taşkın ve erozyon önleme, nehir ve denizyolu ulaşımı konularında yatırım ve işletme yapan kurum ve kuruluşlarla ve diğer havza yönetim kurumları ile işbirliği yapmak, eşgüdüm gerektiren konularda Çevre Bakanlığı' nca belirlenen çalışmalara katılmak ,
- Mevzuatların uygulanmasında kuruluş konumundaki her türlü yetki ve sorumluluğu kullanmak ,
- Finansman ve yetki işlemlerini yürütmek, hisse senetleri çıkartmak, fonlar kurmak ,
- Uluslararası anlaşmaların, yükümlülüklerinin ilgili taraflarca yerine getirilmesini denetlemek ,
- Kurum personeli ile ilgili her türlü personel işlerini yürütmek ,
- Esasları Genel Kurul' ca belirlenen ihale, sözleşme, v.b. evrakları düzenlemek ve bu işlemleri yürütmek, denetlemek .

Finans Yapısı :

Gelir Kaynakları :

- İçmesuyu şebekesi dışında yüzeysel ve yeraltı su kaynakları kullanıcılarından alınacak su bedelleri ,
- Kanalizasyon şebekesinden yararlanmayan arıtmalı veya arıtmasız bütün atıksu kaynaklarından alınacak atıksu bedelleri
- Su ve atıksu sistemleri için ilk yatırıma katılma bedelleri
- Belediyelerin su ve atıksu fatura bedellerinin Genel Kurul' ca belirlenen bir oranı ,
- Hisse senedi satışlarından elde edilecek gelirler ,
- Havzadaki ilgili kamu kurumlarının bütçelerinin ve çeşitli fonların belli bir yüzdesi ,
- Özelleştirilen işletmelerden elde edilecek gelirler ,
- İlgili standartlara ve kanunlara uymayanlardan toplanacak para cezaları ,
- Kredi geri ödemeleri ve faizleri ,
- İzin ve ruhsatlardan alınacak harçlar ,
- Eğitim, yayın, patent hakkı satış bedelleri ,
- Rekreatif amaçlı kullanımlar için verilecek izinlerden toplanacak ücretler ,
- Ulusal ve uluslararası kuruluşlardan alınacak krediler .

Giderler :

- Master plan, fizibilite çalışmaları ve uygulama projeleri ,
- Su, kanalizasyon, drenaj, su ve atıksu arıtımı inşaatları için yatırımlar ve / veya krediler ,
- Tüm sistemlerin işletme giderleri ,
- Erozyon, taşkın önleme, ağaçlandırma gibi işler için harcamalar ,
- Koruma amaçlı araştırma, eğitim, yayın, toplantı v.b. giderler ,
- Kredi geri ödeme ve faizleri ,
- İzleme, kontrol, denetim ve bunun için yapılacak ölçüm ve analiz giderleri
- Yıkım ve kamulaştırma giderleri ,
- Çeşitli teşvik, destek ve krediler ,
- Personel giderleri ,
- Araç, demirbaş, sarf malzemeleri, kira v.b.giderler

4.3.3. Kuruluş ve İşleyiş Düzeni

Çevre Bakanlığı' nın çağrısı üzerine yapılan ilk Havza Yönetimi Genel Kurulu toplantısında başkan ve 2 yardımcısı seçilir. Havza Yönetim Kurumu' na girecek 8 temsilci de bu toplantıda seçilir.

Havza Yönetim Kurumu' nun Genel Müdürü, Cumhurbaşkanı tarafından atanır. Genel Müdür kendi yardımcılarını atamak ve bölüm yöneticilerini teklif etmekle yükümlüdür. Havza Yönetim Kurumu' nun diğer 8 temsilcisi ise Hükümet tarafından atanır. Havza Yönetim Kurumu, Genel Müdür' ün daveti ile ilk toplantısını yapar ve 16 temsilci arasından Başkan' ını seçer. Bu toplantıda kurumun çalışma esasları ve bütçe oluşturulma esasları belirlenir. Bu çerçevede, özelleştirme önerileri hazırlanır. Su kaynaklarının yararlı kullanım ve koruma seçenekleri oluşturularak, her bir seçenek için kısa, orta, uzun vadeli yatırım planları yapılır. Belirlenen yatırım planlarının kurumca ve ilgili Bakanlıklarca gerçekleştirilecek olanları için bütçe ihtiyacı belirlenir.

Havza Yönetimi Genel Kurulu yaptığı 2. toplantıda Havza Yönetim Kurumu' nun su kaynaklarını korumak üzere yapmış olduğu plan ve bütçeleri onaylar. Gerekli olan kaynağı almak üzere Çevre Bakanlığı' na teklifte bulunur. Çevre Bakanlığı ilgili bakanlıklarla koordinasyonu sağlamakla görevlendirilmiştir.

Havza Yönetim Kurumu' nun bütçesine konulacak gelirler tahsil edilir. Havza Yönetimi Genel Kurulu' nun onayladığı yatırım planları için master plan ve fizibilite çalışmaları yapılır. Havza Yönetim Kurumu, yatırımlar ve işletmelere parasal kaynak aktarmaya başlar. İzleme, kontrol ve denetim sistemi kurarak, elde edilen sonuçları değerlendirir.

4. 4. Önerilen Havza Yönetiminin Mevcut İdari ve Yasal Yapı ile Etkileşimleri

Havza Yönetimi' nin organizasyon şeması, Şekil 4.1.' de verilmiştir. Bu organizasyon yapısına göre, Havza Yönetim Kurumu' nun bütün bölümlerinde yetkili olan kurum ve kuruluşlar belirtilmiştir. Bu yapı oluşturulurken, mevcut idari ve yasal yapıda hemen hiçbir değişikliğe gerek duyulmadan doğrudan uygulamaya geçilmesi için özen gösterilmiştir.

4. 4. 1. Yatırım Açısından Etkileşimler :

D.S.İ. Genel Müdürlüğü :

18 / 12 / 1953 tarih ve 6200 sayılı kanun ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı' na bağlı olarak kurulan D.S.İ. Genel Müdürlüğü' nün yatırımlara dönük başlıca görevleri :

- Taşkın sular ve sellere karşı tesis yapmak ,
- Akarsuları ıslah etmek , mümkünse ulaşım elverişli hale getirmek ,
- Büyükşehirlere içme, kullanma ve endüstriyel su temin etmek ,
- Su kaynaklarında su ürünleri üretimini geliştirici çalışmalarda bulunmak ,
- Bu işlerin etüd, planlama, proje ve inşaatlarını yapmak veya yaptırmaktır.

Bu bakımdan Havza Yönetimi içerisinde, yatırımları gerçekleştirecek kurumlardan biri olarak yer almaktadır. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ' nın yıllık yatırım planları , D.S.İ.' nin kendi temsilcilerinin de bulunduğu Havza Yönetimi Genel Kurulu tarafından onaylanır. Havza Yönetimi Genel Kurulu, bu bakanlığın bütçesine konulmak üzere Hükümet' e Çevre Bakanlığı vasıtası ile teklifte bulunur. Daha sonra, D.S.İ. ' ye, bağlı bulunduğu bakanlık bütçesinden kaynak aktarılır. Ancak bu parasal kaynak, Havza Yönetim Kurumu tarafından yönlendirilecektir.

İller Bankası :

13 / 06 / 1945 tarih ve 4759 sayılı kanun ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı' na bağlı olarak kurulmuş olan İller Bankası ;

- Ortak idare ve bunlara bağlı kurumların istekleri üzerine harita, plan, proje, içmesuyu, kanalizasyon işlerine, ait etüd, proje ve tesislerin yıllık yatırım programları içerisinde yapılmasını ve yaptırılmasını sağlamak ,
- Ortak idarelerin yapacakları mahalli kamu hizmetlerine kredi sağlamakla görevlidir. İller Bankası , Büyükşehir Belediyesi olmayan yerlere ve İlçe Belediyeleri' ne, yukarıda sözü geçen hizmetleri gerçekleştirmeleri için kredi verme yolu ile kaynak sağlamaktadır. Havza Yönetimi yapısı içerisinde İller Bankası bu kaynağı, Havza Yönetim Kurumu ' nun denetimi ile yönlendirecektir.

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü :

08 / 06 / 1984 tarih ve 3202 sayılı Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı' na bağlı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü' nün başlıca görevleri şunlardır :

- Kalkınma plan ve programları doğrultusunda, toprak ve su kaynaklarının verimli kullanılmasını , korunmasını ve geliştirilmesini sağlamak, bunun için gerekli araştırma, etüd, hizmet ve yatırımlara ait program ve projeleri yapmak veya yaptırmak ,
- Köy ve köye bağlı yerleşim birimlerinin yol, su, elektrik ve kanalizasyon tesislerinin inşaat, bakım ve onarımını ve işletmesini yapmak ve yürütmek ,
- Köy ve köye bağlı yerleşim birimlerine sağlıklı ve yeterli içme ve kullanma suyu tesisleri yapmak, yapımına destek olmak, sondaj kuyuları açmaktır.

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü' nün temsilcilerinin bulunduğu Havza Yönetimi Genel Kurulu, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı ' nın yıllık yatırım planlarını onaylar. Havza Yönetimi Genel Kurulu' nun teklifi ile Hükümet' ten bu bakanlığın bütçesine kaynak aktarılır. Bu kaynak, sözü edilen yatırımları gerçekleştirmek üzere Havza Yönetim Kurumu' nun denetimine verilir.

Belediyeler ve Su ve Kanalizasyon İdareleri :

03 / 04 / 1930 tarih ve 1580 sayılı Belediye Kanunu ile kurulmuş, kent ve kasabaların yerel nitelikteki ortak ihtiyaçlarını düzenlemekle görevli tüzel bir kuruluştur. Belediyelerin su kaynakları yönetimi ile ilgili görevlerinin başında ;

- Su getirme ve atıksu uzaklaştırma altyapı hizmetlerini gerçekleştirmek ,
- Bu hizmetler için su kullanıcı gruplarından ücret toplamak gelmektedir.

Su ve Kanalizasyon İdareleri'nden İ.S.K.İ. Genel Müdürlüğü seçilmiştir.

20 / 11 / 1981 tarih ve 2560 sayılı kanunla kurulmuş olan İ.S.K.İ. Genel Müdürlüğü, İstanbul Büyükşehir Belediyesi' nin su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gereken her türlü tesisi kurmak veya kurdurmakla yükümlüdür. Ayrıca kullanılmış sular ve endüstriyel atıklarla su kaynaklarının kirletilmesini önlemek üzere her türlü teknik, idari ve hukuki tedbiri almak da görevleri arasındadır. Genel Müdürlüğün hizmeti İstanbul Büyükşehir Belediyesi' nin görev alanı ile sınırlı olmasına karşın , şehrin yararlandığı su kaynaklarının korunmasına ilişkin hizmetler büyükşehir belediyesinin sınırları dışında da olsa bu kuruluş tarafından yürütülmektedir. İ.S.K.İ. Genel Müdürlüğü, su satışı ve kullanılmış suların uzaklaştırılmasına karşılık abonelerden ücret toplamaktadır.

Havza yönetimi yapısı içerisinde belediyeler ve Su ve Kanalizasyon İdareleri , su ve atıksu ücretlerini toplamaya devam edeceklerdir. Ancak, parasal kaynakların yatırıma dönüştürülmesi konusunda planlama görevini , Havza Yönetim Kurumu üstlenecektir.

Toplanan su ücretlerinin, belli bir oranı Havza Yönetim Kurumu 'na aktarılacaktır. Geri kalanını belediyeler ve Su ve Kanalizasyon İdareleri, Havza Yönetim Kurumu' nun planları doğrultusunda kullanacaklardır.

Özel Sektör :

Havza Yönetimi Genel Kurulu ve Kurumu yapısı içerisinde , özel kuruluşların da yatırıma doğrudan katılmaları sözkonusudur. Bu konuda özellikle yap-işlet-devret modelinden, yeni kaynaklar yaratacağından geniş ölçüde yararlanılmalıdır.

4.4.2. İşletme Açısından Etkileşimler :

Havza Yönetimi yapısı içerisinde kurulması öngörülen, su temini ve kanalizasyonla ilgili bütün altyapı hizmetlerinin, özel sektör tarafından işletilmesi uygun görülmüştür. Uluslararası uygulamalara örnek olarak, İngiltere' de işletme organlarının özelleştirilmesine rastlanmaktadır.

4.4.3. Kontrol ve Denetim Açısından Etkileşimler :

D.S.İ. Genel Müdürlüğü :

18 / 12 / 1953 tarih ve 6200 sayılı kanun ile kurulmuş olan D.S.İ. , Bayındırlık ve İskan Bakanlığı' na bağlı, katma bütçeli, tüzel kişiliği olan bir kuruluştur. D.S.İ. ' nin içme ve kullanma suyu temininde kontrol ve denetimlere yönelik görevleri, kuruluş kanununda, Köy İçme Suları Hakkında Kanun' da , Nüfusu 100.000' den Yukarı olan Şehirlerde İçme ve Kullanma Suyu Hakkında Kanun' da ve Çevre Kanunu' nda belirtilmiştir. Ayrıca Yeraltı Suları Hakkında Kanun' da da yeraltı sularının sağlık şartlarının tespiti ve kontrolü ile ilgili görevler, D.S.İ. 'ne verilmiştir.

D.S.İ.' nin içme ve kullanma suyu temin edilen yeraltı ve yüzeysel su kaynaklarında, gerekli şartların tespit ve kontrol yetkisi bulunduğundan, Havza Yönetim Kurumu yapısı içerisinde D.S.İ.' ne kontrol ve denetim görevi verilmiştir. D.S.İ.' ne yeraltı ve yüzeysel su kaynaklarında kalite izleme, kontrol ve denetim sistemi kurma ve analiz yapma görevi verilmiştir. Havza Yönetim Kurumu bu çalışmaları gerçekleştirmek üzere, bağlı bulunduğu bakanlık vasıtası ile D.S.İ.' ne kaynak aktaracaktır. Yapılan bu çalışmaların sonuçları Havza Yönetim Kurumu tarafından değerlendirilecektir .

Refik Saydam Hıfzısıhha Merkezi Başkanlığı :

9 / 06 / 1936 tarih ve 3017 sayılı kanun ile Sağlık Bakanlığı' na bağlı olarak kurulmuş bir kuruluştur. Kuruluş kanununa göre;

- Şehirler, köyler ve toplumun ortak yararına olan bütün yerlerde sağlık tedbirlerinin alınmasına ilişkin işlerle ilgilenmekte ve bunların izlenmesini ve denetlenmesini sağlamakla ,
- Sağlık Bakanlığı' na gönderilen her çeşit tıbbi ve sağlık raporlarını denetlemekle yükümlüdürler.

Havza Yönetim Kurumu çerçevesinde kontrol ve denetimleri gerçekleştirmek üzere, Refik Saydam Hıfzısıhha Merkezi Başkanlığı, kuruluş kanuna göre içmesuyu arıtma tesisi çıkışı, içme suyu dağıtım şebekeleri ve atıksu arıtma tesisi çıkışlarından numune alarak analiz yapmakla ve sonuçları Havza Yönetim Kurumu' na iletmekle görevlendirilmiştir.

Havza Yönetim Kurumu, Sağlık Bakanlığı' nın bütçesine konulması gereken parasal kaynağı belirler. Sağlık Bakanlığı' nın bütçesinden Refik Saydam Hıfzısıhha Merkezi

Başkanlığı' na aktarılan bu kaynak, yukarıda sözü edilen kontrol ve denetimleri gerçekleştirmek üzere Havza Yönetim Kurumu' nun denetiminde kullanılır. Yapılan ölçüm ve analizlerin sonuçları Havza Yönetim Kurumu' na iletilir. Havza Yönetim Kurumu, sonuçları değerlendirmek ve bu değerlendirmenin sonucunda su kaynaklarını korumak üzere her türlü önlemi almakla yükümlüdür.

Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü :

9 / 06 / 1936 tarih ve 3017 sayılı kanun ile kurulmuş, Sağlık Bakanlığı' na bağlı katma bütçeli tüzel bir kuruluştur. Kuruluş kanuna göre ;

- Ülkeyi bulaşıcı hastalıklara karşı korumak ve bu hastalıkların yayılmasını önlemek
- Uluslararası trafiğe açık hava ve deniz limanları ile kara hudut kapılarındaki içme ve kullanma sularının kullanmaya elverişli olup olmadıklarını denetleme ve denetledikten sonra, uygun olmayanların ıslahı için gerekli girişimlerde bulunmak

başlıca görevleridir.

Havza Yönetim Kurumu yapısı içerisinde, Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü, kara sınır kapılarında içme ve kullanma sularının sağlık koşullarına uygun olup olmadığını denetlemek ve denizlerin korunması amacı ile denizlerde kontrol ve denetim yapmakla görevlendirilmiştir.

Bu amaçla, Havza Yönetim Kurumu' nun bütçesine Sağlık Bakanlığı' nın bütçesinden aktarılan kaynak kullanılmalı ve elde edilen bulgular Havza Yönetim Kurumu' na iletilmelidir. Havza Yönetim Kurumu su kaynaklarını korumak üzere, bu çalışmaların ışığı altında her türlü önlemi almakla yükümlüdür.

Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü :

9 / 06 / 1936 tarih ve 3017 sayılı kanun ile kurulmuş olan Temel Sağlık Hizmetleri, Sağlık Bakanlığı' nın ana hizmet birimlerinden biri olarak görev yapmaktadır. Başlıca görevleri;

- Sağlıklı çevrenin temin edilmesi amacı ile çevre sağlığını ilgilendiren konularda her türlü tedbiri almak ve aldırarak ,
- İçilecek ve kullanılacak nitelikte su temini, içme suyu tesisi ve kanalizasyon ile ilgili sağlık düzenlemeleri yapmak ve denetlemektir.

Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Havza Yönetim Kurumu yapısı içerisinde içmesuyu ve kanalizasyon tesislerinde kontrol ve denetim yapmak üzere bu kurumun bütçesinden aktarılan kaynağı kullanmaktadır.

Kontrol ve denetim görevini yapmakla sorumlu olan diğer kuruluşlar gibi Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü de, bağlı bulunduğu bakanlık bütçesinden izleme, kontrol ve denetim çalışmalarını yürütmek üzere aktarılan parasal kaynağı, Havza Yönetim Kurumu' nun denetimde kullanacaktır. Elde ettiği bulguları Havza Yönetim Kurumu' na iletmekle görevlendirilmiştir. Sonuçlar bir veri bankasında toplanarak toplu olarak değerlendirilecektir.

Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü :

13 / 12 / 1983 tarih ve 183 sayılı kanunla kurulan Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı' nın ana hizmet birimlerinden biridir.

- Toprak ve su gibi doğal kaynakların ve çevrenin korunması için gerekli düzenlemeleri yapmak, korumak ve kontrol etmek ,
- Tarım alanlarının amacına uygun bir şekilde kullanılması için prensip ve esasları belirleme ve bitki ve hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele etmek

başlıca görev konuları arasındadır.

Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü, tuzlu sularda su ürünlerini korumak ve tarım alanlarından gelebilecek kirliliği önlemek üzere, kalite izleme, ölçüm ve analiz sistemi kurmakla ve tarım alanları ve gübre kullanımı ilgili olarak getirilen sınırlamalara ve su ürünlerinin geliştirilmesi amacı ile yapılacak çalışmalara destek olmakla görevlendirilmiştir.

Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı' nın bütçesinden aktarılan kaynağı, Havza Yönetim Kurumu' nun denetimi ile bu çalışmaları gerçekleştirmek üzere kullanacaktır. Sonuçlar Havza Yönetim Kurumu tarafından değerlendirilecektir.

4.4.4. Araştırma - Geliştirme Açısından Etkileşimler

Su kaynaklarını korumak ve geliştirmek üzere yapılacak araştırma-geliştirme çalışmaları , üniversitelere ve özel kuruluşlara devredilmiştir.

Bu alışmaları gerçekleştirmek üzere, Havza Yönetim Kurumu' nun bütçesinden bu kurum ve kuruluşlara kaynak aktarımı söz konusudur. Yapılan araştırma-geliştirme alışmaları Havza Yönetim Kurumu tarafından değerlendirilir.

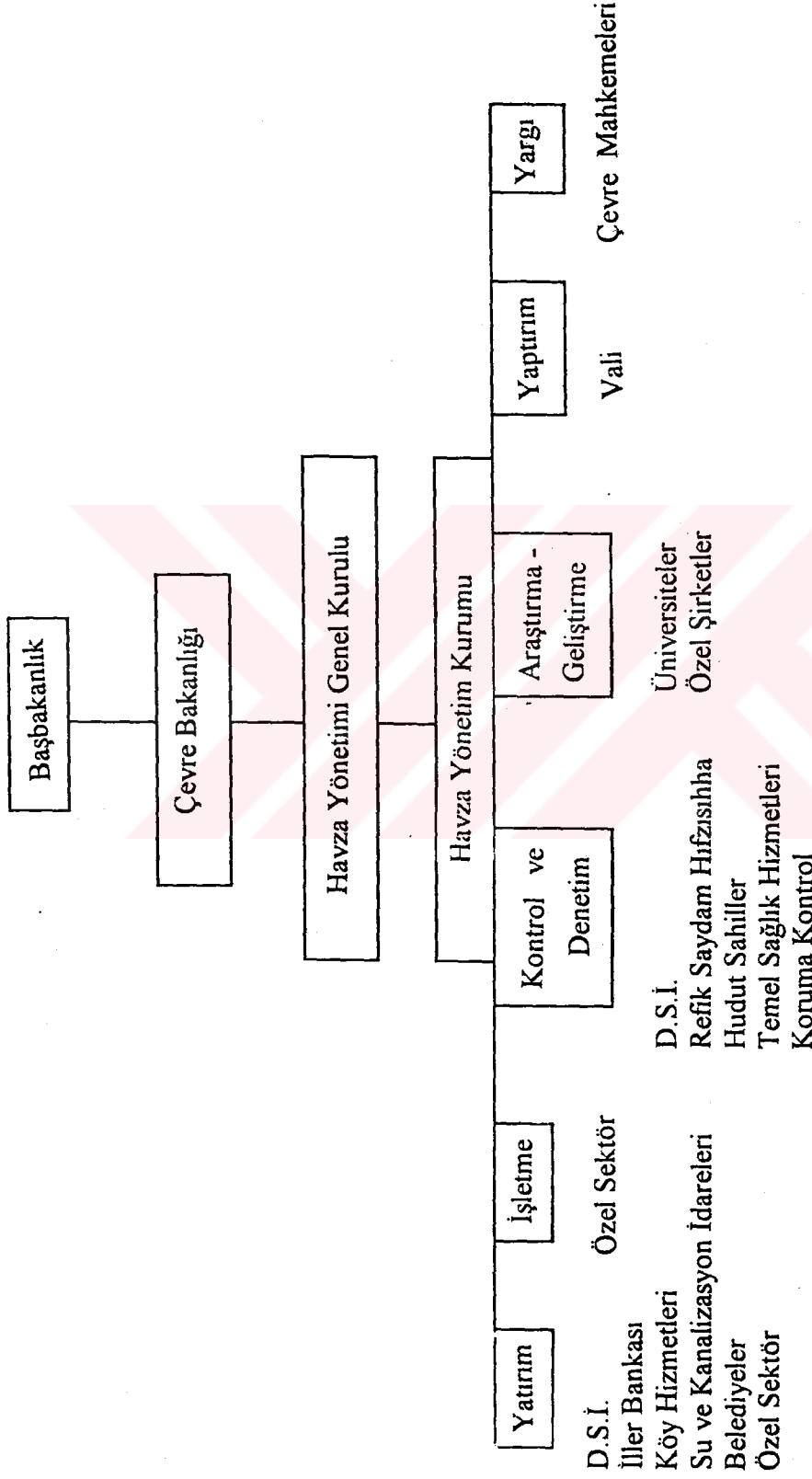
4.4.5. Yaptırım Açısından Etkileşimler

Su kaynaklarını korumak ve geliştirmek için yapılan izleme, kontrol ve denetim çalışmalarının sonucunda, kanunların ve yönetmeliklerin uygulanmasında yaptırım gücü bölgenin en büyük mülki amiri olarak valilere verilmiştir.

4.4.6. Yargı Açısından Etkileşimler

Su kaynaklarının korunması ve geliştirilmesini sağlamak üzere, yargı görevini yerine getirmek üzere evre Mahkemeleri' nin kurulması ve görevlendirilmesi öngörülmektedir.

Havza Yönetim kurumu ' nun organizasyon şeması şekil 4.1. ' de verilmiştir :

Şekil 4.1. Havza Yönetimi Genel Kurulu ve Havza Yönetim Kurumu Organizasyon Şeması

BÖLÜM 5 . SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Türkiye' de su kaynakları yönetiminde, mevcut yasal ve idari yapının sorunları çözmede yetersiz kaldığı ve yeni bir yönetim anlayışı ile yeni bir yapılanma yoluna gidilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Bu çerçevede, uluslararası uygulamaların ışığı altında Çevre Bakanlığı' na bağlı " Havza Yönetimi Genel Kurulu ve Havza Yönetim Kurumu " adı altında yeni bir idari yapı önerilmektedir.

Bu yapının esasını, havza bazında yönetim anlayışı oluşturmaktadır. Buna göre, havzada yaşayan bütün su kullanıcı gurupların ve su hizmetlerini gerçekleştirmekte olan kurum ve kuruluşların temsil edildiği " Havza Yönetimi Genel Kurulu " adı altında yeni bir organizasyon tanımlanmaktadır. Genel Kurul' un başlıca görevi, havzada bulunan su kaynaklarının yararlı kullanım amaçlarını belirleyerek, bu amaçlara yönelik yönetim politikalarını oluşturmaktır. Belirlenen bu politikalar doğrultusunda yapılan kısa, orta ve uzun vadeli planları incelemek ve onaylamakla görevlendirilmiştir. Havza Yönetimi Genel Kurulu bu planları gerçekleştirmek üzere önerilen bütçeyi onaylar, denetler ve ilgili kurumlara yapılacak bütçe dağılımını belirler.

Havza Yönetim Kurumu ise, su kaynakları yönetiminde belirlenen politikalar doğrultusunda kısa, orta ve uzun vadeli planlar ile bu planları gerçekleştirmek üzere gerekli olan bütçeyi oluşturur. Mali ve idari özerkliğe sahip Havza Yönetim Kurumu, bu planlar ve bütçenin onaylanmasının ardından , planları gerçekleştirmek üzere mevcut yasal ve idari yapıda yer alan kurumlarla temasa geçer. Yatırımları gerçekleştirmek üzere D.S.İ., İller Bankası, Köy Hizmetleri, Belediyeler ve Su ve Kanalizasyon İdareleri ile özel kuruluşlar görevlendirilmiştir. Mevcut yönetim yapısı içerisinde de kuruluş kanunları ile yatırım yapmakta olan bu kurumlar, yeni idari yapı içerisinde yapacakları yatırımlar için gerekli olan kaynağı Havza Yönetim Kurumu ' nun belirlediği planlar doğrultusunda kullanacaklardır. Yap-işlet-devret modelinin Havza Yönetim Kurumu' na sağlayacağı ek kaynaklar gözönüne alınarak , özel sektörün de yatırımlara katılması planlanmıştır.

Su kaynakları yönetiminde bütün su hizmetleri işletmelerinin özel sektöre devredilmesi aynı gerekçelerle uygun bulunmuştur.

Su kaynaklarını korumak ve geliştirmek üzere, tüm su kaynaklarının etkili bir kalite izleme, ölçüm ve denetim sistemi ile kontrol edilmesi gerekmektedir. Bu amaçla, mevcut yasal ve idari yapı içerisinde yer alan kurumlardan Sağlık Bakanlığı' na bağlı olan Refik Saydam Hıfzısıhha Merkezi Başkanlığı, Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü ile D.S.İ. ve Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü , kuruluş kanunlarına göre, tatlı ve tuzlu su kaynaklarında kirliliğı önlemek üzere ve tarım alanlarından su kaynaklarına geçebilecek her türlü kirliliğı önlemek üzere, kontrol ve denetim yetkisiyle donatılmıştır. Havza Yönetim Kurumu' nun kurulması ile, bu kurumlar ilgili oldukları bakanlıkların bütçesine bu çalışmalarını gerçekleştirmek üzere ayrılan kaynağı kullanarak kalite izleme, ölçüm ve denetim yapma görevlerine devam edecekler , ancak bu çalışmaların sonuçları Havza Yönetim Kurumu' na iletilecek ve her türlü yaptırım ve yargı işleri bu kurum tarafından değerlendirilecektir.

Havza Yönetim Kurumu yapısı içerisinde yeni içmesuyu kaynakları yaratmak, varolan kaynakların yararlı kullanım seçeneklerini geliştirmek ve bu kaynaklarda kirliliğı önlemek üzere yapılacak araştırma-geliştirme projelerine büyük önem vermektedir. Bu projeleri gerçekleştirmek üzere üniversiteler ve özel sektör arasında iş bölümü yapılması uygun görölmüştür. Bu kurumların yapacağı çalışmalar Havza Yönetim Kurumu' na sunulur ve bu kurum tarafından değerlendirilir.

Bu yapı çerçevesinde yaptırım görevi bölgenin en büyük mülki amiri olarak valilere verilmiştir.

Yargı görevini yerine getirmek üzere, Çevre Mahkemeleri' nin kurulması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- [1]. T.C. Resmi Gazete Çeşitli Sayıları
- [2]. ANNEN , G., River Basin Management in Fr. Germany . Prog. Wat. Tech. Vol . 10 , p.p. 1-7, Pergamon Press Ltd . , Printed in Great Britain (1978)
- [3]. HARTMANN , G . , Protection of Drinking Water Resources in Germany , The International Symposium on Management Strategies of Surface Water Resources , İstanbul Water and Sewerage Administration, p .139 , (1991)
- [4]. BUNCH , R . L . , Water Pollution Control Technology in the U.S.A . , Water Quality Bulletin , World Health Organization Collaborating Centre on Surface and Ground Water Quality , Vol . 7 , p . 107 (1982)
- [5]. Water Management in Industrialized River Basins , p . 18 , 35 , 86 , OECD Paris (1980)
- [6]. LYON , W . A . , A Comprehensive State Water Quality Management Plan , Prog . Wat . Tech . Vol . 10 , p . p . 103 - 108 , Pergamon Press Ltd . , Printed in Great Britain (1978)
- [7]. Environmental Policies in Finland , OECD Paris , OECD Publications , (1988)
- [8]. TENIERE - BUCHOT , P . - F . , Water Quality Management in France : The Basin Agencies ' Programs , Prog . Wat . Tech . Vol . 10 , p . p . 19 - 26 , Pergamon Press Ltd . , Printed in Great Britain (1978)
- [9]. DUPONT , P . , Water Management in France , A New Approach within the Framework of the Recent Water Law , Turkey and Water Management Water Utilities and Municipalities " GUICHET " Paris (1993)
- [10]. CHERET , I . , Water Management in France , Turkey and Water Management Water Utilities and Municipalities " GUICHET " Paris (1993)
- [11]. The Water Industry in England and Wales Before and After Privatisation IEE IRAD RMDI
- [12]. YOUNG , D . D . , River Basin Management Prog . Wat . Tech . , Vol . 10 , p . p . 9 - 18 , Pergamon Press Ltd . , Printed in Great Britain (1978)

- [13]. SWINNERTON , C . J . , - SHERIFF , J . D . F . , National Rivers Authority
National Strategy and Planning for the Future .
- [14]. BALMER , P . , Water Pollution Control in Sweden , Water Quality Bulletin
World Health Organization Collaborating Centre on Surface and
Ground Water Quality , Vol . 7 , p . 127 (1982)
- [15]. GUSTAFSSON , J - E . , A New Perspective in River Basin Management ,
River Basin Management - V , p . 427 , Pergamon Press , (1989)
- [16]. Water Management in Industrialized River Basins , p . 85 OECD Paris
(1980)
- [17]. BECCARÌ , M . , Water Pollution Control Technology in Italy , Water
Quality Bulletin , World Health Organization Collaborating Centre
on Surface and Ground Water Quality , Vol . 7 , p . 135 (1982)
- [18]. MARTINÌ , P . , - BAROZZI , G . , Water Resources Management in Italy ,
The International Symposium on Management Strategies of
Surface Water Resources , İstanbul Water and Sewerage
Administration , p . 155 , (1991)
- [19]. Urban and Industrial Wastewaters in the Mediterranean Countries , Final
Report on Urban Wastewaters Commission of European Community
, (1992)
- [20]. SÍLONO , V . , Acque de Salvare , Pitagora Editrice Bologna , (1991)
- [21]. OLIVETTÌ , G . , Five Year Pollution Removal Programme for the
Hydrographic Basin of the Lambro , Olona and Seveso Rivers ,
Area at High Risk of Environmental Crisis ; An Example of
Methodological Integrated Approach , İstanbul Water and Sewerage
Administration , p . 181 , (1991)
- [22]. ROTT , U . , Water Protection Areas , The International Symposium on
Management Strategies of Surface Water Resources , İstanbul
Water and Sewerage Administration , p . 8 , (1991)
- [23]. Conservation Authority Act , (1992)

EK A

ALMANYA' DA İÇMESUYU KORUMA HAVZASI İLE İLGİLİ YÖNETMELİKLER [22]

1. Genel

Artan su ihtiyacı, kullanılabilir yeraltı su kaynaklarının sınırlı kapasitesi yanında gittikçe daha fazla yüzeysel su kaynağının ve özellikle göllerin içmesuyu temininde kullanılmasını zorunlu kılmıştır. Bu yüzden gölleri ve bu göllere yapılan deşarjları, her türlü kirlenme ve zararlı etkiden korumak, halk sağlığı açısından büyük önem taşımaktadır. Kirlenme ve zararlı etkinin önlemi önceden alınmalıdır. Bunu sağlamak için, koruma havzalarının belirlenmesi yoluna gidilmiştir.

Göllerden içmesuyu sağlanması, göllerin pek çok kullanımından yalnızca bir tanesidir. Yani göller çok amaçlı sulardır. Buna karşın, içmesuyu baraj gölleri yalnızca içmesuyu sağlanması amacı ile yapılmakta ve işletilmektedir. Besleme havzasının istenen amaca göre etkilenmesinin mümkün olduğu bu göller tek amaçlı sulardır. Bu farklardan dolayı göller ve baraj gölleri koruma havzaları ile ilgili yönetmelikler birbirinden farklıdır.

2. İçmesuyu Temininde Kullanılan Göl Kavramı, Önemi ve Korunması

2.1. Kavram

- Doğal göller
- Su seviyesi ayarlanabilen doğal göller ve suni göller

su temininde kullanılıyorsa bu yönetmeliğin kapsamına girmektedirler.

2.2. Koruma

Göl sularının kalitesi, besleme havzasındaki değişiklikler, kullanımlar ve diğer etkenlerin yanı sıra doğrudan göldeki etkilerle de tehdit edilebilir. Bu yüzden göller ve besleme havzalarında ;

- a) Sağlığı tehdit eden madde ve organizmalar uzak tutulmalı ,
- b) Sağlığı tehdit etmeyen, ancak su kalitesine zarar verecek ya da ötrofikasyona neden olacak maddeler uzak tutulmalı ,
- c) Göl suyu sıcaklıklarında istenmeyen artışlara engel olmak için etkili ve uzun süreli önlemler alınmalıdır.

3. Göllerin Kirlenme ve Zararlı Etkilerle Tehdit Edilmesi

3.1. Kirlenme ve Diğer Zararlı Etkiler

Gölleri tehdit eden maddeler aşağıda sıralanmıştır :

- a) Arsenik, kurşun, kadmiyum, krom, siyanür, flor, civa bileşikleri gibi zehirli maddeler
- b) Tarım ilaçları
- c) Radyoaktif maddeler
- d) Hastalığa yol açan bakteriler, virüsler, kanserojen maddeler
- e) Atıksu ve çöpler
- f) Deterjanlar ve yağlar
- g) Petrol, benzin ve fuel - oil
- h) Asitler, bazlar, tuzlar
- ı) Koku, renk, tat veren maddeler
- j) Mikroorganizmaların atıkları
- k) Gübre, özellikle azot ve fosfor bileşikleri
- l) Yağışlardan ve havadan gelen zararlı maddeler
- m) Demir - mangan ve amonyum bileşikleri
- n) Bulanıklığa yol açan maddeler
- o) Soğutma suları nedeni ile sıcaklık artışı

Kirletici maddeler çok ufak miktarlarda olsalar bile, sürekli ya da tekrarlayan aralıklarla suya karışırlarsa, birikme sonucu kötü etkilere sebep olabilirler.

3.2. Kirletici Kaynaklar

Kirletici kaynaklar aşağıda belirtilmiştir :

- a) Atıklarında radyoaktif ve zararlı maddeler bulunan işletmeler ,
- b) Tehlikeli maddelerin üretimi, taşınması, kullanımı ve depolanması ,
- c) Çöp, otomobil enkazları ve bunun benzeri maddelerin taşınması, kullanımı, depolanması ,
- d) Radyoaktif maddelerin üretimi, depolanması, işlenmesi ve diğer kullanımları ,
- e) Petrol çıkarılması, taş ocakları, maden ocakları ve erozyona neden olan diğer etkenler ,
- f) Yeraltında ve su altında dinamit patlamaları ,
- g) Yerleşim alanları ve mezarlıklar ,
- h) Hastahaneler ve oteller ,
- ı) Arazide arıtma, atıksuların sızması, foseptik, atıksuların göle verilmesi ya da göle akan yeraltı sularına karışması ,
- j) Trafik, caddeler ve demir yolu trafiği ,
- k) Zararlı atıkların iletimi ,
- l) Gemi trafiği ,
- m) Hava alanları, zorunlu iniş alanları ,
- n) Askeri bölgeler, tatbikat ve manevraların yapıldığı bölgeler ,
- o) Kamyonların park yerleri, yıkanması ,
- p) Yağışlarla sürüklenen maddeler, toprak, organik, suni gübreler ,

- r) Tarım ilaçları ,
- s) Hayvancılık ,
- t) Silolar ,
- u) Balık yetiştirme ,
- v) Su sporları ,
- y) Kıyıların doldurulması ve su yapıları ile ilgili düzenlemeler ,
- z) İnşaat alanları ,

3.3. Kirletici Kaynaktan Göle Taşınma

Kirletici ve zararlı maddeler kirletici kaynaktan göle çok değişik yollarla ve çok değişik şekillerde ulaşabilir. Kirletici ya da zararlı maddeler, gölü ya da göle göle akan diğer yüzeysel suları besleyen yeraltı sularına karışıyorsa yeraltı yapısına ve yeraltı akışının uzunluğuna bağlı olarak yeraltında tutulurlar veya ayrıştırılırlar. Yüzeysel akış yolu ile de zehirli ve kirletici maddelerin göle taşınması söz konusudur.

4. Su Koruma Havzası Düzenlenmesi

Su koruma havzası , içmesuyu temini için su alınan yerleri, gölün diğer bölgelerini ve besleme havzasını kapsar. Besleme havzası, diğer yağış bölgelerinden suni besleme yapılması ya da jeolojik şartların uygun olması nedeni ile komşu yağış havzalarından yeraltına sızan suların gölü beslemesi durumunda yağış havzasını aşar.

Bir su koruma havzasının belirlenmesi belli bir şemaya göre gerçekleştirilemez. Göller konumlarına, büyüklüklerine ve diğer özelliklerine göre farklıdır ve içmesuyu temini için su alınmasını tehdit eden faktörlere karşı farklı reaksiyonlar gösterirler.

Bu nedenle koruma bölgelerinin tanımlanmasında aşağıdaki faktörler göz önüne alınmıştır :

- Hidrolojik, meteorolojik ve iklimsel şartlar ,
- Su toplama havzasının topografyası ,
- Toprağın yapısı ve tipi ,
- Jeolojik yapı ,
- Yeraltı suyunun çekilmesi ve değişmesi ,
- Su kaynağının fiziksel, kimyasal ve bakteriyolojik özellikleri ,
- Arazinin mevcut ve gelecekteki kullanım amaçları ,
- Maden ocakları ,
- Doğal kaynaklar .

Kirletici kaynakların cinslerine ve yerlerine göre yarattıkları farklı etkiler, su koruma havzalarını uygun koruma bölgelerine ayırarak ve buralarda alınacak önlemleri belirleyerek dikkate alınmalıdır. Suyun alındığı yerin yakın bölgeleri ile göl ve göle akan suların korunması özellikle önem taşımaktadır.

5. Doğal Göller

5.1. Doğal Göllerde Koruma Bölgeleri

Doğal göller aşağıdaki gibi koruma bölgelerine ayrılmıştır :

- Geniş Koruma Bölgesi : Dışarı kısım Bölge 3B ve İçeri kısım Bölge 3A
- Dar Koruma Bölgesi : Kıyı şeridi ve göldeki adalar Bölge 2B ve Göl Bölge 2A
- Su Alma Bölgesi : Su alma bölgesi civarındaki kıyı şeridi Bölge 1B ve Su alma bölgesi civarındaki göl bölgesi Bölge 1A

Geniş Koruma Bölgesi :

Bölge 3B : Bu bölge özellikle ayrıştırılamayan kimyasal maddelerden ve radyoaktif maddelerden doğan kirlenmeleri önlemek amacı ile oluşturulmuştur.

Bölge 3B' de yasaklanan faaliyetler aşağıda sıralanmıştır :

- a) Ayrıştırılamayan kimyasal madde ve radyoaktif madde içeren atıksuların deşarj edilmesi ,
- b) Radyoaktif atıksuları olan işletmeler ,
- c) Tehlikeli atıkların taşınması .

Bölge 3A : Bu bölgede tehlikeli ve kabul edilmeyen faaliyetler aşağıda sıralanmıştır :

- a) Bölge 3B' de belirtilen faaliyet ve düzenlemeler ,
- b) Radyoaktif ve zararlı atık kullanan işletmeler ya da atıklarında radyoaktif ve zararlı madde içeren işletmeler ,
- c) Hayvancılık ,
- d) Tarım ilaçlarının kullanılması ,
- e) Atıksu arıtımı, atıksuların sızması ve foseptikler ,
- f) Yerleşim birimleri ve hastahaneler .

Dar Koruma Bölgesi :

Bölge 2B : Bu bölge, kıyıda gelen kirliliği ve zararlı etkileri engellemelidir.

Bu bölgede tehlikeli ve kabul edilmeyen faaliyet ve uygulamalar şu şekilde belirlenmiştir :

- a) Bölge 3B ve Bölge 3A ' da belirtilen faaliyet ve düzenlemeler ,
- b) Küçük işletmeler, hastahaneler ,
- c) Caddeler ve park yerleri ,
- d) Spor alanları, sayfiye evleri, kamping ,
- e) Araba yıkama ve yağ değiştirme ,
- f) Mezarlıklar ,
- g) Taş ocakları ,
- h) Organik gübre kullanılması ,
- ı) Mineral gübrenin yanlış kullanım ya da açıkta kullanımı ,

- i) Hayvancılık ,
- l) Radyoaktif maddelerin depolanması ,
- m) Benzin istasyonları ,
- n) Radyoaktif ve zararlı maddelerin taşınımı ,
- o) Çöplerin depolanması ve taşınması ,
- ö) Atıksu arıtma tesisleri .

Bölge 2A : Bu bölge Bölge 2B ve Bölge 1B' ye bağlıdır ve tüm göl yüzeyini ve akarsu ağzlarını kapsar.

Bölge 2A' da aşağıdaki faaliyet ve uygulamalar tehlikeli bulunmuştur :

- a) Bölge 3B, 3A ve 2B' de belirtilen düzenlemeler ve faaliyetler ,
- b) Sıkı kapanmış kaplarda bile olsa suyu tehdit eden maddelerin taşınması , suya bırakılması ,
- c) Tarım ilaçlarının kullanımı ,
- d) Motorlu su taşıtlarının kullanımı ,
- e) Suyu tehdit eden maddelerin ve atıksuların borularla iletimi ,
- f) Su uçaklarının kullanımı ,
- g) Balık yetiştirme ,
- h) Kalitesi kötü suların göle karışması ,
- ı) İnşaat ,
- i) Yüzerevler .

Su Alma Bölgesi :

Bölge 1B : Bu bölge su alma yeri civarını, kıyıdan gelen direk etkilere karşı korumaktadır. Bölge 1B, su alma yerine komşu olan kıyı şerididir. Karada Bölge 3A/2B, suda Bölge 2A/1A ile sınırlıdır. Su alma yerine yakınlığı nedeni ile Bölge 2B' den daha sıkı korumaya alınmalıdır.

Bölge 1B' de tehlikeli uygulamalar ve faaliyetler aşağıda sıralanmıştır :

- a) Bölge 3B, 3A, 2B ve 2A' da belirtilen düzenlemeler ve faaliyetler ,
- b) Göl suyunda olumsuz bir değişim yaratacak her türlü faaliyet ve düzenlemeler .

Bölge 1A : Bu bölge su alma bölgesini direk kirlenmelerden korur. Bölge 1A' nın yapısı ve ölçümü için alınan su miktarı, su alma yapıları, rüzgar ve akıntı durumları ile sudaki tabakalaşmalar esas alınır. Bölge 1A, göldeki su alma yerinden 100m. uzaklığa kadar uzanmalıdır.

Bölge 1A' da tehlikeli uygulamalar ve ve faaliyetler şu şekilde belirlenmiştir :

- a) Bölge 3B, 3A, 2B ve 2A' da belirtilen düzenlemeler ve faaliyetler ,
- b) Suyun kalite ve miktarında olumsuz etkilere neden olabilecek her türlü düzenleme ve faaliyetler .

5.2. İnşaat ve İşletme ile İlgili Koruma Önlemleri

Su koruma havzası düzenlenirken, su alma yapısının inşaat ve işletmesinde ortaya çıkabilecek sorunlara karşı önlem almak gerekmektedir. Aşağıda verilen bilgiler bu tip sorunların giderilmesine yardımcı olmayı hedeflemektedir :

- Su temini ile ilgili olan kuruluş, Bölge 1B' ye ait alan ve haklar ile Bölge 1A' ya ait hakları almalıdır. Bu alanlar mümkün olduğunca erozyondan etkilenmemelidir.
- Bölge 1B' de bölgeyi tehdit eden tüm atıklar uzaklaştırılmalıdır.
- Su alma bölgesi civarındaki Bölge 1B' ye, ilgili olmayan kişilerin girmesi engellenmelidir.
- Göldeki su alma yeri ve yakın çevresi kirlenmeye karşı korunmalıdır.
- Su alma yeri, suyun farklı derinliklerden alınmasına izin verecek şekilde düzenlenmelidir. Böylece suyu kalite olarak en uygun yerden almak mümkün olur.
- Temiz su arıtma tesislerinde, geri yıkama suyunun temiz suyu kirlenmemesine dikkat edilmelidir.
- İşletme için gerekli düzenlemeler, göl suyunu ve yeraltı suyunu koruyacak şekilde yapılmalıdır.

Koruma havzasının işletme tarafından denetlenmesi, su kalitesi açısından önemli olabilecek değişim ve etkilerin mümkün olduğunca erken teşhis edilmesi amacını taşımaktadır. Su temini görevini üstlenen kuruluş, koruma havzasındaki yetkilerini, suyu korumak ve zararlı etkilerini engellemek için kullanmalıdır. Koruma havzasındaki, trafik ve nüfus yoğunluğundaki değişiklikler ile tarım ve endüstrideki değişiklikler gözlenmelidir. Yeraltı suyunun kimyasal, biyolojik, fiziksel ve bakteriyolojik yapısı kontrol edilmelidir.

6. Suni Göller

6.1. Suni Göllerde Koruma Bölgeleri

Suni göller, aşağıdaki gibi koruma bölgelerine ayrılmışlardır :

- Geniş Koruma Bölgesi : Bölge 3
- Dar Koruma Bölgesi : Bölge 2
- Kıyı Şeridi ve Göl Yatağı : Bölge 1

Geniş Koruma Bölgesi :

Bölge 3, besleme havzasının sınırından Bölge 2' nin dış sınırına kadar uzanır.

Bu bölgede izin verilen faaliyetler aşağıda sıralanmıştır:

- a) Toprak kaymasına neden olmaması ve şiddetli yağış, kar erimesi ve su baskını gibi durumlarda göle ve bu göle akan derelere karışmayacak şekilde gübreleme yapılması şartı ile tarım ,
- b) Tezek, gübre gibi maddelerin yeraltına ve yerüstüne sızmaması ve evsel atıksuyun göl için tehlike oluşturmayacak şekilde uzaklaştırılması koşulu ile zirai işletmeler ,

- c) Atıksuyun sağlam iletim boruları ile toplanması ve besleme havzasından dışarı çıkarılması koşulu ile yerleşim, sosyal tesisler ve korucu evleri ,
- d) İnşaatlarında ve işletmelerinde suni göl ve buna akan derelerle ilgili güvenlik önlemlerinin alınması koşulu ile caddeler ve trafiğe açık yollar ,
- e) İnşaat, taşıma , depolama ve işletme sırasında gerekli önlemlerin alınması koşulu ile yakıt depoları .

Bölge 3' de yasaklanmış faaliyetler ise şunlardır :

- a) Mevcut binaların ve belirlenmiş inşaat alanlarının genişletilmesi ,
- b) Atıksuların arazide arıtımı, caddelerden ve trafiğe açık diğer alanlardan akan suların sızması, foseptik çukurları, radyoaktif ve zararlı maddelerin suya bırakılması ya da sızması ,
- c) Radyoaktif ve zararlı madde kullanan ya da atıklarında bu maddeler bulunan işletmeler ,
- d) Tuz mağaraları, petrol, doğal gaz, mineral su bulmak için yapılan sondajlar ,
- e) Radyoaktif ve zararlı maddelerin depolanması ve boşaltılması ,
- f) Ziraat ilaçlarının açıkta depolanması ve havadan ilaçlama ,
- g) Cadde, yol, su yapıları inşaatlarında zararlı madde kullanımı ,
- h) Hava trafiği için kalkış, iniş ve emniyet alanları,
- ı) Askeri manevra ve tatbikatlar ,
- i) Yüzeysel sular kıyısında araba yıkama ve yağ değiştirme ,
- j) Yüzeysel sulardan büyükbaş hayvanların yararlanması ,
- k) Balık yetiştirme işletmeleri ,
- l) Hayvancılık ,
- m) Tarla açmak ve diğer faaliyetlerle erozyona neden olmak .

Dar Koruma Bölgesi :

Bölge 2: Bölge 2, çeşitli insan faaliyetleri ve düzenlemeleri sonucu oluşan ve göle yakınlıkları nedeniyle özellikle tehlikeli olan maddelere karşı gölü korumak üzere düzenlenmiştir. Bölge 2, Bölge 3' ün sınırından Bölge 1' in sınırına kadar uzanır. Göle giren yüzeysel akışlar boyunca bu bölgenin genişliği, her iki taraftan en az 100m. olmalıdır.

Bölge 2' de tehlikeli bulunan ve izin verilmeyen faaliyetler aşağıda verilmiştir :

- a) Bölge 3' de yasaklanan faaliyetler ,
- b) Küçük işletmeler, silolar, yerleşimler ve tarım ,
- c) Sayfiye yerleri, kamping alanları , park yerleri ve spor alanları ,
- d) Araba yıkamak ve yağ değiştirmek ,
- e) Mezarlıklar ,
- f) Dinamit patlatmak ,
- g) İnşaat alanları ve inşaat malzemesi depoları ,
- h) Gübrenin açıkta depolanması ,
- ı) Balık yetiştirme havuzları ,
- i) Petrol ve benzinin depolanması ,
- j) Arıtma tesisleri .

Kıyı Şeridi ve Göl Yatağı :

Bölge 1 : Bu bölge suni gölü, ön yatağını ve kıyı şeridini kapsar. Kıyı şeridinin genişliği belirlenirken insan faaliyetlerinin yol açacağı direk etkilerin önlenmesi ve koruma ormanının oluşturulması göz önüne alınmalıdır.

Bölge 1' de tehlikeli olan ve izin verilmeyen faaliyetler aşağıda sıralanmıştır :

- a) Bölge 3 ve Bölge 2 ' de adı geçen faaliyet ve uygulamalar ,
- b) Bot ve kayak kullanımı ,
- c) Taşıt ve yaya trafiği ,
- d) Her türlü tarımsal kullanım ve tarım ilaçları .

6.2. İnşaat ve İşletme ile İlgili Koruma Önlemleri

- Suni gölün gerektiği gibi korunabilmesi için işletmesinden sorumlu olan kuruluş Bölge 1' in toplam alanına ve kullanım haklarına sahip olmalıdır.
- Göl yatağında ve kıyı şeridinde her türlü zararlı etkiye neden olan tesisler uzaklaştırılmalıdır.
- Su alma yapısı, farklı derinliklerden su almaya elverişli olacak şekilde kurulmalıdır.
- Yüzeysel suların göle ulaştığı yerlerde yeterli büyüklükte ön havuzlar yapılarak bataklıkların oluşması önlenmelidir.
- Koruma ormanı su yönetim prensiplerine uygun olarak oluşturulmalı ve işletilmelidir.
- Bölge 1' e ilgili olmayan kişilerin girişini engellemek için çevresine dikenli bitkiler ekilmeli ya da çit çekilmelidir.

EK B

KANADA' DA HAVZA İDARESİNİN KURULUŞU VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN [23]

Kanada' da 1992 tarihinde çıkarılan bir kanunla, içmesuyu kaynaklarını korumak üzere Havza İdaresi tanımlanmıştır. Bu bölümde aynı kanunun Havza İdaresi' nin kuruluşu ile ilgili maddelerine yer verilmiştir.

1-Havza İdaresi' nin Oluşturulması :

İçmesuyu havzası içinde birden fazla belediye yer alıyorsa, bu belediyeler Bakanlık tarafından yapılan çağrı üzerine, Havza İdaresi' ni kurmak amacı ile bir araya gelirler. Her belediye bu toplantıya aşağıda belirtilen sayıda temsilci gönderecektir :

- 1- Nüfusu 250.000' den yukarı olan belediyelerden 5 temsilci ,
- 2- Nüfusu 100.000-250.000 arasında olan belediyelerden 4 temsilci ,
- 3- Nüfusu 50.000-100.000 arasında olan belediyelerden 3 temsilci ,
- 4- Nüfusu 10.000-50.000 arasında olan belediyelerden 2 temsilci ,
- 5- Nüfusu 10.000' den az olan belediyelerden 1 temsilci .

Temsilciler, toplantıda temsil ettikleri belediye adına oy kullanacaklardır. Yeterli çoğunluk, belediyelerce temsil edilen temsilci sayısının üçte ikisi kadardır. İçmesuyu havzasında bir belediyenin yer alması durumunda, vali yardımcısı o belediyeyi kuruma sokabilir. Her kurumun adı vali yardımcısı tarafından belirlenecek ve "Koruma Kurulu" adı altında birleştirilecektir. Her kurul bir tüzel kişiliktir ve amaçları doğrultusunda ve kurulun senetleri ile Bakanlık tarafından onaylanan faiz limitleri ile borçlanabilir. Bir bölgesel belediye yerel belediyelerin yerine, Koruma Kurulu' nun kurulması, genişletilmesi, Koruma Kurullarının birleştirilmesi amaçları için yapılacak toplantıya katılacak temsilcileri belirler.

2- Metropolitan Koruma Kurulu :

Toronto Bölgesel Koruma Kurulu :

Toronto Bölgesel Koruma Kurulu 31 Aralık 1990 tarihinden itibaren, kendi bölgesinde her türlü karar ve yargı yetkisini Metropolitan Koruma Kurulu' na vermiştir. Bu kurum içerisinde yer alacak belediyelerin belirlenmesi ve kurumun yetki alanının belirlenmesi görevi vali yardımcısına verilmiştir. Metropolitan Koruma Kurulu' nun içerisinde görev alacak Toronto Metropolitan Belediyesi' nin temsilci sayısı, diğer belediyelerin temsilci sayısına eşit olmalıdır.

Hamilton Bölgesi Koruma Kurulu :

Hamilton Bölgesi Koruma Kurulu, bu kanun ile 31 Aralık 1990 tarihinden itibaren, kendi bölgesinde her türlü karar ve yargı yetkisini bu kurula vermiştir. Koruma Kurulu içerisinde yer alacak belediyelerin belirlenmesi görevi vali yardımcısı tarafından yerine getirilmelidir.

Grand River Koruma Kurulu :

Grand River Koruma Kurulu içerisinde yer alacak belediyeler ve yetkili olduğu alanlar, vali yardımcısı tarafından belirlenir. Kurula seçilen temsilciler 3 yıllık dönem için seçilmektedirler.

Vali yardımcısı, bir veya daha fazla temsilci seçimi için birkaç belediyeyi bir araya getirebilir. Böylece bir temsilci birkaç küçük belediyeyi temsilen kurula katılabilir. İki veya daha fazla havzanın içiçe geçmesi durumunda Bakanlık, Koruma Kurulu' nun kurulması konusunu gündeme getirmek üzere belediyeler arasında toplantı düzenlemektedir.

Vali yardımcısı kurulun yetki alanının genişletilmesi konusunda ve yetki alanının genişletilmesi sonucu kurula katılacak belediyeleri belirleme konusunda yetkilidir. İki veya daha fazla havza için kurulmuş iki veya daha fazla kurul Bakanlığa başvurursa, Bakanlık bu kurulları birleştirmek üzere, belirli yer ve zaman için toplantı çağrısı yapar.

3- Kurulların Oluşturulması :

Temsilcilerin üçte ikisinin katıldığı toplantıda, vali yardımcısı, varolan kurulları dağıtarak yeni oluşturulacak kurulun yetki sınırları içinde kalan belediyeleri gözönüne alarak, yeni kurulu oluşturmalıdır. Dağıtılan eski kurulların bütün varlıkları olduğu gibi yeni oluşturulan kurula aktarılacaktır.

4- Kurul Üyeleri :

Kurul üyeleri, ilgili belediyelerin meclisleri tarafından 1. bölümde belirtilen oranlarda seçilir. Toplantıya katılacak üye sayısı 4' den az ise , vali yardımcısı üye sayısını arttırabilir. Kurul üyeleri 3 yıl süre ile görev yaparlar. Belediyenin bir bölümü kurulun yetki sınırları içinde ise, bu belediyenin kurula katılacak üye sayısı, belediye sınırları içinde yaşayan nüfus göz önüne alınarak belirlenir. Kurulun her üyesi bir oy hakkına sahiptir. Eşitlik halinde başkanın bir oy hakkı vardır.

5- Yönetim Kurulu :

Kurul kendi üyeleri arasından bir yönetim kurulu oluşturabilir. Kurulun başkan ve başkan yardımcısı da, yönetim kurulunun başkan ve başkan yardımcısıdır. Kurulun amaçları, yetki sınırlarını oluşturmak , doğal kaynakları korumak ve iyileştirmektir.

6- Kurulun Yetkileri :

Yukarıda sözü edilen amaçlar çerçevesinde kurulan kurulun yetkileri şunlardır :

- a) Havzanın araştırılması ve doğal kaynakların korunması için bir program belirlemek ve uygulamak ,
- b) Gerekli görülen yerlerde ölçme ve proje çalışması yaptırmak ,
- c) Vali yardımcısının onayı ile gerekli gördüğü yerleri satın almak, kiralamak veya satmak ,
- d) Projeyi yürütmek için, malzeme alımı ,
- e) Projeyi yürütmek için özel mülkiyet arazi sahipleri ile anlaşma yapmak ,
- f) Elde edilen geliri belediyelere katılımları oranında dağıtmak ,
- g) Baraj yapmak ,
- h) Taşkınlara karşı önlem almak ,
- ı) Yüzeysel suları kirlenmelere karşı korumak üzere önlem almak ,
- i) Kurulun sahip olduğu arazinin rekreasyon, park, piknik gibi amaçlar için kullanılmasını sağlamak ,
- j) Ağaçlandırma yapmak ,
- k) Bakanlık, kamu idareleri ve yerel yönetimler arasında işbirliğini sağlamak ,
- l) Araştırmalar yapmak .

7- Kurul Yönetmeliği :

Kurul, vali yardımcısının onayı ile kendi bölgesinde geçerli olmak üzere aşağıdaki konularda yönetmelik yayınlayabilir :

- a) Nehirlerde, göllerde, doğal ve yapay barajlarda su kullanımı sınırlama ve düzenleme,
- b) Herhangi bir nehrin veya kanalın, yatağını veya akış rejimini değiştirme ,
- c) Sulama amacı ile kullanılan havuzların yer seçimi ,
- d) Sel ve taşkın sırasında akış rejiminin içerisinde kalan yerlerde, herhangi bir yapının inşaat izni ,
- e) Yetki alanı içerisinde her türlü çöp, moloz ve kirletici dökümünde .

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ÖZGEÇMİŞ

1969 Kırıkkale doğumludur. İlköğrenimini Zihnipaşa İlkokulu 'nda tamamlamıştır . 1986 yılında Erenköy Kız Lisesi 'nden mezun olmuş ve aynı yıl İ.T.Ü. Çevre Mühendisliği Bölümü 'nü kazanmıştır . 1990 yılında bu bölümden mezun olmuştur . 1991 - 1992 yılları arasında İ.T.Ü. Master Hazırlık Programı 'na devam etmiştir . 1992 yılında İ.T.Ü. Çevre Mühendisliği Bölümü 'nde Yüksek Lisans eğitimine başlamıştır .

